

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Brno 2011

Vítězslava Dobrovolná

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

**Sociální percepce národnostních menšin
na území České republiky**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:
PhDr. Geraldina Palovčíková, CSc.

Vypracovala:
Vítězslava Dobrovolná

Brno 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Sociální percepce národnostních menšin na území České republiky“ zpracovala samostatně a použila jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této bakalářské práce.

Elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné.

V Brně dne 4. dubna 2011

.....

Vítězslava Dobrovolná

Poděkování

Děkuji paní PhDr. Geraldině Palovčíkové, CSc. za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi jako konzultantka poskytla při zpracování mé bakalářské práce.

Také bych chtěla poděkovat svému příteli Pavlu Novákovi za morální podporu a pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé bakalářské práce, a které si nesmírně vážím.

Vítězslava Dobrovolná

OBSAH

ÚVOD	2
TEORETICKÁ ČÁST	4
1. ZÁKLADNÍ POJMY A JEJICH VYMEZENÍ	4
1.1 Národnostní menšina, cizinec, etnikum, národ, národnost	4
1.2 Sociální percepce a sociální kognice	8
1.2.1 Nejčastější chyby ve vnímání a hodnocení.....	9
1.3 Interkulturní komunikace.....	12
2. NÁRODNOSTNÍ MENŠINY NA ÚZEMÍ ČR	14
2.1 Národnostní otázka z historického pohledu	14
2.2 Aktuální situace v ČR	17
2.3 Charakteristika vybraných národnostních menšin	20
2.4 Česká republika jako multikulturní společnost	24
3. INTEGRACE JAKO ATRIBUT BEZPROBLÉMOVÉHO SOUŽITÍ	26
3.1 Soužití většinové společnosti s menšinou.....	27
3.2 Integrační politika v Českých podmínkách.....	29
3.3 Cesta k toleranci.....	32
3.4 Multikulturní výchovou k poklidnému soužití.....	34
3.5 Interpersonální vztahy a příčiny konfliktů	36
PRAKTICKÁ ČÁST	40
4. PRŮZKUM VZTAHU VĚTŠINOVÉ POPULACE VŮČI NÁRODNOSTNÍM MENŠINÁM...	40
4.1 Metodologický postup	40
4.2 Průběh dotazníkového šetření	41
4.3 Výsledky dotazníkového šetření	42
4.4 Interpretace zjištěného	69
ZÁVĚR	73
RESUMÉ	75
ANOTACE	76
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	77
PŘÍLOHY	79

ÚVOD

Ve své bakalářské práci se budu věnovat tématu sociální kognice národnostních menšin na území České republiky. Příslušníky národnostních menšin budou v kontextu předmětné práce představovat „*dlouhodobě nebo trvale usídlení cizinci*“ na území České republiky.

Od revolučních událostí roku 1989 uplynulo již mnoho let a česká společnost za tuto dobu nasbírala nové zkušenosti s cizinci žijícími na území České republiky, a sice ty dobré, ale i méně pozitivní. Majorita se však již smířila s faktem „migračního koloběhu“, protože pochopila nezastavitelnou globalizační situaci. V této souvislosti je vhodné zamyslet se nad tím, jaká je tedy vzájemná koexistence většinové populace s příslušníky národnostních menšin, jaký postoj majorita vůči minoritě zaujímá, co od nich očekává a co od nich požaduje. Skutečností je, že se Češi neustále učí poznávat jiné národy a sžívat se prostřednictvím každodenního styku v práci, ve škole, na kulturních akcích, apod. Postoje občanů ovlivňují zvláště jejich osobní zkušenosti, popř. osobní zkušenosti jejich okolí, pohled společnosti, nebezpečné předsudky, zažité stereotypy, média a v neposlední řadě i míra informovanosti o kultuře, životních zvyklostech a mentalitě dlouhodobě nebo trvale usídlených cizinců.

Záměrem mé práce bude zjistit, jak představitelé většinové populace (v souvislosti s dotazníkovým průzkumem v této práci byli vybráni respondenti ve věku od 20 let z oblasti Jihomoravského kraje) vnímají dlouhodobě nebo trvale usídlené cizince usídlené na území České republiky, co a v jaké míře jejich postoj ovlivňuje a jak důležité je využití sociálního pedagoga při procesu upevňování vzájemné mezilidské tolerance, snášenlivosti a integračním procesu. Sociální pedagogika je považována za hraniční, vědní disciplínu, která se zabývá vlivem sociálního prostředí a jeho faktory na proces výchovy člověka. Výchovné působení zaměřené proti rasovým a diskriminačním postojům, a to nejenom na skupiny mládeže, ale i na dospělé a seniory, je zásadní pro vzájemné harmonické soužití odlišných národností i pro kvalitu integračního procesu.

Obsah práce rozdělím do čtyř kapitol, z nichž tři budou teoretické, a poslední věnuji dotazníkovému šetření. Teoretická část práce bude popisovat složitost interkulturních vztahů mezi většinovou společností a příslušníky národnostních menšin. V první kapitole vymezím pojmy, které s uvedenou problematikou úzce souvisí. Bude zde řešena otázka sociální percepce a sociální kognice, přičemž v jedné

podkapitole se budu zabývat nejčastějšími chybami ve vnímání, především v souvislosti s národnostními menšinami. Velmi důležitým nástrojem, který výrazně ovlivňuje soužití majority s minoritou je interkulturní komunikace, které bude věnována další podkapitola.

V druhé kapitole budou řešeny národnostní menšiny žijící na území České republiky. Bude zkoumána národnostní otázka z historického pohledu. Zhodnotím aktuálního stav národnostních menšin na území ČR a současně charakterizují vybrané národnostní menšiny, které mají v České republice největší početní zastoupení. Jedna podkapitola bude věnována „multikulturalitě“ v pojetí České republiky.

Třetí kapitola ponese název „Integrace jako atribut bezproblémového soužití.“ Zde bude popsáno, co je to integrace, jak, pro co, příp. koho je důležitá a jaké aktivity má v tomto směru stát, tj. jaká je integrační politika České republiky. V souvislosti s tím bude řešeno, jaké je soužití většinové populace s menšinou a které faktory soužití ovlivňují. Vzájemná koexistence minority s majoritou je podle posledních sociologických průzkumů neustále problematická. I proto bude jedna z podkapitol věnována „Cestě k toleranci“ a jedním z prostředků, jak jí dosáhnout, je multikulturní výchova, která bude popsána v následující podkapitole. V poslední podkapitole mám v úmyslu charakterizovat interpersonální vztahy a příčiny případných konfliktů.

Na teoretickou část práce bude navazovat praktická část, ve které budou ověřovány hypotézy, které zformuluji v souvislosti se studiem řešené problematiky. Provedu kvantitativní metodu zkoumání - dotazníkové šetření, které následně vyhodnotím a porovnáím se stanovenými hypotézami. Hypotézy definuji v duchu spíše negativního postoje většinové společnosti vůči národnostním menšinám s ohledem na skutečnost, že česká populace je obecně spíše konzervativní a nedůvěřivá vůči všemu nepoznanému.

Celý text mé bakalářské práce bude vytvořen na základě studia knižních publikací, zákonů, oficiálních průzkumů veřejného mínění, internetových zdrojů, praktických znalostí a závěrů vytvořených z vyhodnoceného kvantitativního sociologického šetření.

„Uvědom si, že štěstí se nezakládá na majetku, moci či slávě, ale na vztazích k lidem, které máš rád a vážíš si jich. Pamatuj, že nikdo nic nedokáže sám. Měj vděčnost v srdci a oceňuj ty, kdo ti pomáhají.“

H.J.Brown,jr.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Základní pojmy a jejich vymezení

V předmětné kapitole se budu zabývat pojmy, které s uvedenou problematikou úzce souvisí a jsou důležité pro další její pochopení.

1.1 Národnostní menšina, cizinec, etnikum, národ, národnost

Národnostní menšina

Pojem národnostní menšina můžeme vyložit z pohledu práva nebo v kulturních souvislostech.

Kulturní podmíněnost definuje národnostní menšinu jako skupinu lidí, jejichž etnické znaky – rasa, zvyky, tradice jazyk, specifická mentalita, je odlišují od majoritní populace. Menšina si ponechává svoji národní identitu, kterou si udržuje ve smyslu zachování kulturní tradice a projevuje vůli být označována za národnostní menšinu. Současně hovoříme o skupině osob, která v daném území představuje početní menšinu, i když ve svém domovském státě představuje většinovou populaci (v poměrech ČR se jedná např. o Ukrajince, Vietnamce, Slováky, Poláky).

Pokud se týká právního vymezení, zákon č. 273/2001 Sb. o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, za národnostní menšinu označuje:

“Společenství občanů České republiky, žijící na území současné ČR, kteří se odlišují od ostatních občanů společenským etnickým původem, jazykem, kulturou, tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní

svébytnosti, jazyka, kultury a zároveň za účelem vyjádření ochrany zájmů svého společenství, které se historicky utvořilo¹“ (§2)

„Příslušníkem národnostní menšiny je občan České republiky, který se hlásí k jiné než české národnosti a projevuje přání být považován za příslušníka národnostní menšiny spolu s dalšími, kteří se hlásí ke stejné národnosti.²“ (§2)

V konkrétních ustanoveních daného právního předpisu, jsou za národnostní menšinu označováni cizinci, kteří:

„tradičně a dlouhodobě žijí na území České republiky.“

Práva národnostních menšin

Národnostním menšinám zákon č. 273/2001 Sb. zaručuje tato práva:

- Právo na svobodnou volbu příslušnosti k národnostní menšině, za kterou nesmějí být omezováni. Orgány veřejné správy nevedou evidenci o národnosti a tedy ani o příslušnosti k menšině. (§4)
- Právo na sdružování v národnostních sdruženích, v politických stranách a v politických hnutích za podmínek stanovených zákonem. (§5)
- Právo účasti na řešení záležitostí, týkající se národnostní menšiny. Toto právo příslušníci národnostních menšin vykonávají zjmn. prostřednictvím výborů pro národnostní menšiny a Rady vlády pro národnostní menšiny. (§6)
- Právo na užívání jména a příjmení v jazyce národnostní menšiny. (§7)
- Práva týkající se příslušníků národnostních menšin, které „tradičně a dlouhodobě“ žijí, na území České republiky jsou:
 - Právo na vícejazyčné názvy a označení, tzn. aby, názvy obcí, v nichž žijí, a také názvy ulic, veřejných prostranství, označení budov orgánů veřejné správy a volebních místností byly uvedeny taktéž v jazyce národnostní menšiny. (§8)
 - Právo na užívání jazyka národnostní menšiny v úředním styku a před soudy. (§9)

¹ Zákon č. 273/2001 Sb. o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů

² Tamtéž

- Právo na užívání jazyka národnostní menšiny ve věcech volebních, tj. právo na zveřejnění oznámení o době a místě konání voleb a další informace pro voliče v jazyce národnostních menšin. (§10)
- Právo na vzdělávání v jazyce národnostní menšiny, tj. právo na výchovu a vzdělávání ve svém mateřském jazyce ve školách, předškolních zařízeních i školských zařízeních za podmínek, které stanoví zvláštní právní předpisy. Uvedené menšiny mohou zřizovat soukromé školy s vyučovacím jazykem národnostní menšiny nebo s výukou jazyka národnostní menšiny jako vyučovacího předmětu, soukromá předškolní zařízení a soukromá školská zařízení. (§11)
- Právo na rozvoj jazyka, kultury a tradic příslušníků národnostních menšin a na jejich respektování. Za tímto účelem vytváří stát podmínky, které přispějí k zachování kultury, tradic a jazyka příslušníků národnostních menšin. Podporuje je především programy, které jsou zaměřené na divadla, muzea, galerie, knihovny, dokumentační činnost a další aktivity příslušníků národnostních menšin. Za tím účelem poskytuje dotace ze státního rozpočtu. Podmínky a způsob poskytování dotací stanoví vláda nařízením. (§12)
- Právo na rozšiřování a přijímání informací v jazyce národnostní menšiny. Stát podporuje pro zachování a rozvoj kultury, tradic a jazyků vydávání periodického i neperiodického tisku, rozhlasové a televizní vysílání v jazycích národnostních menšin, které tradičně a dlouhodobě žijí na území České republiky. Za tímto účelem poskytuje dotace ze státního rozpočtu. Podmínky a způsob poskytování dotací stanoví vláda nařízením (§13)³.

Specifická legislativa minoritám dále zaručuje právo účastnit se na řešení věcí, které se jich dotýkají, užívat mateřštinu ve vzdělávání a ve veřejném životě, rozvíjení původní kultury a tradic; zakazuje diskriminační jednání. Na práva národnostních menšin dohlíží kulturní, školské i mediální zákonodárství. S ohledem na výše uvedené bych chtěla zmínit i zákon č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky. Tento právní předpis rovněž stanovuje práva a povinnosti dlouhodobě nebo trvale usídleným cizincům především na úseku jejich pobytového režimu.

³ Zákon č. 273/2001 Sb. o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů

Cizince zákon č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky definuje jako fyzickou osobu, která není státním občanem České republiky, včetně občana Evropské unie (§1).⁴ V České republice je za cizince považována každá osoba, která nemá české státní občanství, přičemž je státním občanem jiné země, případně více zemí, nebo je osobou bez státního občanství.

Etnikum nebo též etnická skupina je společenství lidí, které je charakterizováno tzv. etnicitou⁵. Někdy se pojem etnikum používá též ve významu národní menšiny, jejíž kultura se liší od kultury většinové. Etnikum ovšem není nutně totožné s národem. Na rozdíl od rasy příslušníci etnika nemají takové fyzické znaky, kterými by se výrazně lišili od příslušníků většiny. Důležitější je spíše odlišnost hodnot, norem, chování a jazyka⁶. **Etnická nebo rasová příslušnost** je sounáležitost jedince s etnickým společenstvím na základě objektivních a subjektivních komponentů jeho etnicity⁷.

Národem rozumíme zvláštní vědomé kulturní a politické společenství lidí, na jehož utváření mají největší vliv společné dějiny a společné území⁸.

Vymezuje se třemi aspekty:

- **Kulturní aspekt** - společný spisovný jazyk, společné náboženství nebo společná historie.
- **Politický aspekt** – národ disponuje vlastním státem, nebo jinou autonomní pozicí v rámci státu složeného z více odlišných národností.
- **Sociálně-psychologický aspekt**: osobní vědomí o náležení k danému národu.

Národnost můžeme chápat v etnickém a politickém významu. Etnické pojetí národnosti je dáno příslušností k dané národnostní menšině. Jedná se o osoby, které mají společný jazyk, tradice, kulturu, historii, společné teritorium. Z pohledu politického významu je národnost dána státní příslušností ke konkrétnímu národu, příp. etniku.

⁴ Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů

⁵ Etnicita je vzájemně provázaný systém kulturních, materiálních a duchovních, rasových, jazykových a teritoriálních faktorů, historických osudů a představ o společném původu působících v interakci a formulující etnické vědomí člověka a jeho etnickou identitu, PRŮCHA, J. Interkulturní psychologie, Praha: Portál 2010, s. 51

⁶ D. Švingalová, Etnikum, <http://www.multikultura.cz/multikulturni-vychova/vychozi-pojmy/etnikum/>

⁷ PRŮCHA, J. Interkulturní psychologie, Praha: Portál 2010, s. 51

⁸ D. Švingalová, Národ, <http://www.multikultura.cz/multikulturni-vychova/vychozi-pojmy/narod/>

1.2 Sociální percepce a sociální kognice

Sociální percepce je proces, který definuje vzájemné vnímání osob. Důležitou roli zde zaujímají dojmy, které si jedinec o druhém vytvoří. Podle nich také zaměřuje své chování. Autorem předmětného pojmu je J.S. Bruner⁹. Od 70. let 20. století se využívá spíše termínu sociální kognice, který obsahuje jak vnímání, tak i poznávání.

Pojem sociální kognice zahrnuje:

1. vnímání a poznávání vlastní osoby. (Jak vidím sám sebe, jaké mám o sobě mínění, jaké mám sebevědomí).
2. vnímání a poznávání osob ve svém sociálním okolí. (Jak vidím lidi okolo sebe, jak s nimi umím komunikovat, jak umím být vůči druhým lidem tolerantní.) Vznikají tzv. interpersonální vztahy.
3. vnímání a poznávání, které je determinováno vlivy společenského prostředí, výchovou, tradicemi, kulturou.

Sociální percepce národnostních menšin, nebo-li to, jak většinová společnost vnímá národnostní minority žijící na území České republiky, odráží skutečnost, v jaké symbióze je většinová populace vůči národnostním menšinám. Postoj, který jedinec většinové společnosti zaujímá vůči jedinci národnostní menšiny, vychází z osobních zkušeností, hodnotového zaměření, klimatu dané situace a informovaností.

Osobnost každého jedince vnímá své sociální okolí, ve kterém žije, vzhledem k jeho vlastní osobě. Společenské klima ovlivňuje jednání, prožívání i chování. Fakta, události a osoby jsou posuzovány podle subjektivního uvážení, které vyplývá ze zkušeností, znalostí a hodnot. Hodnocení situace je odvislé též od nazírání ostatních, pohledem společnosti, oblíbeností ve skupině.

⁹ Jerome Bruner, nar. 1915, americký psycholog s pedagogickými a právníckými zájmy, který významně přispěl ke konstruktivní teorii učení, http://cs.wikipedia.org/wiki/Jerome_Bruner

1.2.1 Nejčastější chyby ve vnímání a hodnocení

V sociální percepci se setkáváme s mnoha chybami ve vnímání, které zkreslují celkový dojem o člověku. Tvoření jednotlivých dojmů o osobách jsou závislé na mnoha faktorech, které je ovlivňují. Těmito faktory mohou být subjektivní postoje posuzovatele vůči posuzovanému, např. pozitivní hodnocení, sympatičnost, nebo naopak negativní předsudky, zaujatost. Dalším podstatným faktorem je samotná situace, při které dochází k tvoření dojmů o osobách. Zde se vyskytují nejčastější chyby v posuzování osob. Máme tendenci vnímat osobu z „**prvního dojmu**“, který jsme si o ní vytvořili. Celkový dojem je ale zkreslený okolnostmi dané situace a celkově všemi souvislostmi. Člověku postačí krátká doba (v řádu několika málo minut), kdy si utvoří první, často klamný dojem, který se pak obtížně odbourává.

Lidé mnohdy připisují hodnocenému objektu vlastnosti, kterými vůbec nedisponují. Např. jedná-li se o jedince se stejným názorem nebo podobnými postoji. O nesprávném hodnocení vnímání, o tzv. **haló efektu** hovoříme v případě, že hodnotíme druhého podle jeho jedné nápadné vlastnosti, ať už pozitivní nebo negativní, která převyšuje nad ostatní. Podle charakteristického znaku je pak hodnocena celá osobnost. Člověk si o člověku utváří tzv. obecný první dojem již při prvních vteřinách setkání, kdy na hodnocení se z 55% podílí celkový vzhled a neverbální komunikace - gesta, mimika, z 38% verbální komunikace – intonace a z 7% obsah sdělení¹⁰.

Velmi závažnými chybami v sociálním vnímání národnostních menšin jsou **předsudky a stereotypy**. Předsudky a percepční stereotypy jsou problémem ve chvíli, kdy začnou negativně hodnotit a „škatulkovat“ lidi podle jejich národnosti, rasy, jazyka, tradic nebo náboženství. Jsou způsobeny chybnými nebo nedostatečnými informacemi, životními zkušenostmi, hodnotami, které člověk uznává, ale též pohledem společnosti. Předsudky a stereotypy jsou jedním z hlavních příčin problémů soužití mezi majoritou a minoritou. Negativní zkušenosti, případně jednotlivé konflikty s jedinci určité národnostní menšiny se zobecňují na všechny příslušníky dané minority.

Pod vlivem **stereotypů** (jednostranně zaměřených, neměnných a zafixovaných projevů chování a smýšlení) nejsou hodnoceni konkrétní jedinci na základě svého

¹⁰ Vizdal F. Doňková O., Sociální psychologie I. Institut mezioborových studií, Brno, 2009, s. 70

chování, jednání, charakterových kvalit, ale jako součást některé národnosti, eventuálně etnické menšiny, na kterou společnost nepohlíží z různých příčin zrovna pozitivně. Na rozdíl od předsudků nemusí být stereotypy vždy nutně záporné.

Předsudkem je míněno přisuzování vlastností (především negativních) lidem dopředu, bez předchozích znalostí a informovanosti. Někdy je předsudek definován jako „negativní stereotyp“. Předsudky zahrnují záporné hodnocení nebo odsouzení a jsou projevem negativního vztahu.“¹¹ Určité předsudky jsou trvalejšího charakteru a stávají se rysem osobnosti, které daného jedince vystihují. Reakce lidí jsou v konkrétních situacích za obdobných okolností na základě zautomatizovaných reakcí a stereotypního přesvědčení podobné.

Varianta k odstranění předsudků i stereotypů je dostatečná informovanost, pozitivní zkušenosti, které odbourávají generalizaci¹², výchova a pozitivní působení dalších činitelů, kteří se podílejí na socializačním procesu každého jedince. Lidé se musí naučit žít vedle sebe v harmonii, bez ohledu na odlišnosti, které je diferencují.

V úzké souvislosti se stereotypy a předsudky bych se chtěla zmínit o diskriminaci, která je jejich důsledkem. Diskriminačním jednáním je znevýhodňována osoba, na kterou je pohlíženo jako na součást nějaké národnosti, příp. etnické menšiny, odlišné rasy, náboženského vyznání, pohlaví, sexuální orientace.

Česká republika se zavázala v Rámcové úmluvě o ochraně národnostních menšin (ČR ji ratifikovala dne 18.12.1997, účinnou se stala dne 01.04.1998) k eliminaci jakýchkoliv forem rasové diskriminace. Dne 23. dubna 2008 byl přijat zákon č. 198/2009 Sb. o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů. Tento „Antidiskriminační zákon“ upravuje ve svých ustanoveních právní nařízení Evropských společenství a navazuje na Listinu základních práv a svobod a mezinárodní smlouvy, které jsou součástí právního řádu. Blíže vymezuje právo, rovné zacházení a zákaz diskriminace¹³. Právní předpis definuje v ustanovení § 2 a § 3 přímou a nepřímou diskriminaci.

¹¹ CzechKid: Stereotypy a předsudky, <http://czechkid.cz/sil1230.html>

¹² generalizace je vytváření obecných pojmů nebo zákonitostí

¹³ Antidiskriminační zákon <http://www.ochrance.cz/diskriminace/antidiskriminacni-zakon>

1. **Diskriminace přímá** – je takové jednání, kdy se s jednou osobou nebo více osobami zachází méně příznivě, než s jinou osobou nebo osobami v obdobné situaci. Důvodem tohoto nepříznivého zacházení bývá charakteristický znak, typický pro diskriminovanou osobu nebo osoby. Tímto rysem může být např. odlišná rasová, etnická, národnostní, příp. náboženská příslušnost.
2. **Diskriminace nepřímá** – je charakterizována jako takové počínání, nebo opomenutí, které znevýhodní osobu nebo osoby na základě nějakého napohled neutrálního znaku. O nepřímou diskriminaci se nejedná, jestliže je jednání přiměřené a nevyhnutelné k dosažení účelu stanoveného zákonem.

Rovné postavení před zákonem všem lidem, bez rozdílů zaručuje ústavní pořádek ČR, a sice Ústava České republiky a Listina základních práv a svobod, dále pak mezinárodní smlouvy, které Česká republika ratifikovala.

Právo na ochranu před diskriminací je zaručeno v čl. 7 Všeobecné deklarace lidských práv OSN. V čl. 7 je doslovně uvedeno

„Všichni jsou si před zákonem rovni a mají právo na stejnou ochranu zákona bez jakéhokoli rozlišování. Všichni mají právo na stejnou ochranu proti jakékoli diskriminaci, která porušuje tuto deklaraci, a proti každému podněcování k takové diskriminaci“¹⁴.

Zákaz diskriminačního jednání můžeme najít i v čl. 20 a 21 v Listině základních práv Evropské unie.

V jakém okamžiku se jedná o diskriminaci? Když řeknu, že se cítím být diskriminována, mám právo na satisfakci? Ne každou situaci, kdy se nám zdá, že jsme znevýhodňováni, můžeme chápat jako diskriminující. Aby se opravdu jednalo o diskriminační postup, musí mít jednání protiprávní znaky. V souvislosti s Antidiskriminačním zákonem je klíčovým znakem nerovného zacházení zásah do lidské důstojnosti.

¹⁴ Všeobecná deklarace lidských práv, <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf>

1.3 Interkulturní komunikace

Česká republika je zemí, do které přicházejí, ať už za prací, studiem, turismem nebo rodinou lidé z nejrůznějších koutů světa. Soužití většinové populace s menšinami je, jak ukazují sociologické výzkumy veřejného mínění, neustále problematické. Hlavní a podstatný kámen úrazu spočívá v tom, že spolu tyto dvě skupiny neumí komunikovat a tudíž jim chybí vlastní zkušenost a samotný vzájemný kontakt těchto jedinců z odlišných kultur. Každý národ je specifický tím, že má svou historii a z ní vyplývající tradice a národní zvyky, kulturu, náboženské vyznání, společný jazyk, ale také politické, ekonomické a sociální smýšlení. Porozumění v komunikaci determinují dle profesora Deana Barnlunda ze státní univerzity v San Francisku „čtyři hlavní faktory ovlivňující komunikaci: hodnoty, percepce, předsudky a komunikační styl.“¹⁵

S hodnotami se nenarodíme, jejich upevnování podléhá procesu zvanému socializace. Člověk se je učí a to tak, že je přebírá od svého sociálního okolí, rodiny, školy, kamarádů, kdy vnímá názory svých autorit, se kterými se ztotožňuje. V rámci socializačního procesu si jedinec uvědomuje, co je a není správné, jaké jsou jeho priority a co považuje za nepodstatné. Je utvářen tzv. žebříček hodnot. Hodnotové žebříčky jsou určité motivační vzorce, které ovlivňují naše chování a jednání. Systém hodnot je u každého člověka specifický. Vychází ze stylu výchovy, prostředí, ve kterém člověk vyrůstá, na lidech, kteří ho obklopují, odlišné kultuře, tradicích, náboženství, vlastních zkušenostech. Tyto a další faktory určují, jakými pravidly svého hodnotového žebříčku se bude člověk řídit, jak se bude chovat sám k sobě a jaký bude vůči ostatním. Vzhledem k odlišným výše uvedeným faktorům dochází v kontaktu většinové populace s menšinou k nepochopení, komplikacím při komunikaci ve vzájemné koexistenci.

Komunikace je složitý interakční proces, ve kterém dochází ke vzájemné výměně dat, názorů a informací. Způsob dorozumívání příslušníka většinové společnosti je velmi odlišný od komunikace jedince dané menšiny. Jak jsem již uvedla výše, každá menšina má svou specifickou historii, tradice, zvyky, kulturu a hodnoty, které se formovaly za jiných podmínek než u majoritní společnosti. Některé národy používají více gestikulaci, jiné více mimiku. Pro některé je projevem upřímnosti oční kontakt, což v jiné může znamenat agresivitu. Gesta, mimický výraz, intonace, nevhodná slova, nízká empatie, malá slovní zásoba, nebo neznalost společného jazyka

¹⁵ Šišková T., Menšiny a migranti v České republice, Vyd. 1. Praha: Portál 2001, s. 14

mohou zapříčinit nedorozumění a vzájemné nepochopení. Na jedné straně komunikant, který nevhodně vyjádří obsah sdělení (komuniké), a na druhé straně osoba přijímající informace chybně vyhodnotí (např. pod vlivem společenských okolností, subjektivního psychického rozpoložení nebo neznalosti souvislostí) a vytvoří si mylné závěry.

Myslím si, že aby byla komunikace úspěšná, musí jak komunikátor, tak i komunikant respektovat toho druhého. Při řešení nějakého sporu je výhodou znalost asertivního jednání. Bez sporů při výměně informací se asi neobejdeme, protože každý jednatel má subjektivní pohled na svět a události, které se v něm odehrávají, jiné představy a přání. Jde o to, jakým způsobem prosadit svůj názor a jak se přitom chovat k druhým lidem. Úspěšnost komunikačního procesu spočívá dle mého názoru mj. v oboustranné empatii, pochopení a porozumění chování člověka, kterému sdělujeme informace, tak i respekt k jeho kulturní odlišnosti. S ohledem na komunikaci mezi příslušníky majoritní a minoritní společnosti je největší bariérou bezesporu neznalost jazyka hostitelské země.

Samotné sdělení a způsob, jakým zprávu předáváme, percepce i hodnotové vzorce určuje, jak již bylo řečeno, výchova a sociální okolí. V této souvislosti má své nezastupitelné místo na poli formování pozitivního postoje většiny vůči národnostním minoritám sociální pedagogika. Profese sociálního pedagoga z hlediska jeho znalostí z oborů psychologie, práva i sociologie, je přínosem k pochopení minority žijící v majoritní společnosti a integrační problematiku. Podstatné je, v jaké intenzitě a kvalitě je integrační proces uskutečňován, přičemž úsilí je vynakládáno především na to, aby se maximálně redukovaly negativně- radikální postoje většinové populace vůči přistěhovalcům a snížilo se sociální napětí.

2. Národnostní menšiny na území ČR

V této kapitole se pokusím nastínit národnostní otázku z historického pohledu. Dále se zaměřím na aktuální situaci národnostních menšin na území České republiky. Budu se zabývat Českou republikou jako multikulturní společností.

2.1 Národnostní otázka z historického pohledu

V období monarchie byla národnostní otázka pokládána za ožehavou. Víra v nadřazenost v českém, ale i v německém pojetí vedla k nepřátelství mezi národy. Jistý přelom v této oblasti způsobil říšský zákoník č. 142/1867 Sb., ve kterém bylo deklarováno právní postavení národnostních menšin. V článku 19, odstavci 1 a 2 uvedeného zákona bylo stanoveno, že:

„Všichni národové ve státě mají rovné právo a každý národ má neporušitelné právo chovati a vzdělávati národnost i řeč svou. Rovné právo všech v zemi obvyklých řečí ve škole, úřadě a v životě veřejném od státu se uznává¹⁶.“

Společenská situace dané doby, i přes říšský zákoník, národnostním menšinám nepřála.

Pro národnostní politiku bylo důležité, v jakém množství a jaké minority v daném území žijí. Při sčítání obyvatel v roce 1880 byly jednotlivé národy rozeznávány podle tzv. obcovacího jazyka, tj. běžně užívaného jazyka. Rozlišování lidu podle obcovacího jazyka dle politiků a veřejnosti určovalo příslušnost k určité národnosti i přes to, že tomu tak ve skutečnosti nebylo. Mnoho lidí zvláště z pohraničních oblastí používalo běžně více řečí.

Národnostní otázka byla řešena důkladněji až v letech 1918-1920. Vznik Československé republiky (28.10.1918) byl spjatý s ideou národně heterogenního státu. Mezi nejpočetnější národnostní menšiny patřila německá, polská a maďarská.

¹⁶ Petráš R., Petrův H., Scheu H. Ch., Menšiny a právo v České republice Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2009, s. 19

Značný význam, jenž vedl ku prospěchu postavení národnostních menšin, mělo přijetí ústavního zákona č. 121/1920 Sb. Právní koncepce, ač postrádala konkrétní definici osob s odlišnou kulturou, rasou nebo jazykem, nyní více zaručovala menšinám jejich práva. V období první republiky bylo pojmosloví národa i menšiny, stejně jako vymezení národnostních práv problémem. Mezi významné minority před druhou světovou válkou patřily německá a židovská národnostní menšina. Druhá světová válka změnila strukturu obyvatelstva v důsledku holocaustu romského a židovského etnika. Poválečné období znamenalo pro Maďary a Němce žijící v Československé republice odebrání státního občanství. Německá národnostní menšina pak byla odsunuta a těm, kteří zůstali na území, byla státní příslušnost navrácena.

Dne 09.05.1948 byla přijata Ústava Československé republiky, která se problematikou postavení národnostních menšin nezabývala ani okrajově. Komunistická vláda povolila na přelomu 40. a 50. let dvacátého století existenci pouze organizacím ukrajinské, polské a maďarské národnostní menšiny, přičemž zastoupení v republice měla pouze organizace polské menšiny. Komplexně stál totalitní režim za potlačením práv národnostních menšin. Některé minority byly podrobeny násilnému přizpůsobení se.

Až ústavní zákon č. 144/1968 Sb. o postavení národností v Československé socialistické republice umožnil svobodnou volbu národnostní příslušnosti na základě rozhodnutí každého jedince. Tímto ústavním zákonem byly uznány národnostní menšiny: ukrajinská, polská, německá, maďarská a rusínská. Vzhledem k ideologiím tehdejší doby byla otázka národnostních menšin formálně řešena, ale ve skutečnosti nedocházelo k žádnému rozvoji ani podpoře v tomto směru. Revoluční období roku 1989 přineslo největší změny. Následně pak i konec roku 1992, kdy se Československá republika rozdělila na dva samostatné státy. V důsledku těchto historických událostí se v České republice stala nejpočetnější národnostní menšinou právě ta slovenská.

Práva národnostních a etnických menšin jsou nyní upravena ústavním pořádkem České republiky v zákoně č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky a v zákoně č. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod (dále jen LZPS), konkrétně v hlavě třetí, článku č. 24 a 25. Článek 24 vymezuje, že

„nikomu nesmí být na újmu příslušnost ke kterékoliv národnostní nebo etnické menšině“¹⁷.

¹⁷ Zákon č. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod, <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>

S uvedeným ustanovením souvisí článek 3, hlavy první LZPS: Obecná ustanovení, kdy

„základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení. Zakazuje se jakékoli ovlivňování tohoto rozhodování a všechny způsoby nátlaku směřující k odnárodnování a nikomu nesmí být způsobena újma na právech pro uplatňování jeho základních práv a svobod.“¹⁸

Ústavní zákon národnostním a etnickým menšinám zaručuje všestranný rozvoj, právo na rozvoj vlastní kultury společně se svými krajany, používat svůj mateřský jazyk a to jak v oblasti vzdělávání, tak i při úředním jednání, a možnost zapojovat se do řešení záležitostí týkajících se národnostních a etnických menšin. Z LZPS je dána příslušnost ke konkrétní národnosti na základě subjektivního rozhodnutí jedince. Kritéria, která určují etnickou skupinu, nelze volit. Jsou dána barvou pleti, etnicitou, vědomím etnika.

Konkrétní definice národnostní a etnické menšiny na úrovni ústavních zákonů neexistuje. I Evropská unie daný pojem přesně nevymezuje, ale spíše v tomto směru dává prostor jednotlivým státům s ohledem na jejich interní záležitosti.

Dne 10.07.2001 byl v České republice přijat zákona č. 273/2001 Sb. o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů (účinný od 02.08.2001), který navazuje na ustanovení č. 25 LZPS.

Zákon č. 273/2001 Sb. definuje, co je to národnostní, příp. etnická menšina. Postrádá však konkrétní vymezení těch, kteří tradičně a dlouhodobě žijí na území ČR. Jednotlivé národnostní menšiny nebyly konkretizovány z důvodné obavy, že by se mohl stát právní předpis diskriminačním. Dalším argumentem bylo možné pojetí i nově vznikajících minorit.

V souvislosti s uvedeným zákonem byl vládou České republiky zřízen poradní orgán - Rada vlády pro národnostní menšiny (2001). Radou vlády pro národnostní menšiny č. 746 ze dne 15.06.2005 bylo oficiálně uznáno 12 národnostních menšin.

¹⁸ Zákon č. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod, <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>

Jsou to tyto níže uvedené národnostní menšiny:

1. Bulharská národnostní menšina,
2. Chorvatská národnostní menšina
3. Maďarská národnostní menšina
4. Německá národnostní menšina
5. Polská národnostní menšina
6. Romská národnostní menšina
7. Rusínská národnostní menšina
8. Ruská národnostní menšina
9. Řecká národnostní menšina
10. Slovenská národnostní menšina
11. Srbská národnostní menšina
12. Ukrajinská národnostní menšina

Oficiální uznání postavení národnostní menšiny má velký význam legislativní i kulturně-spoolečenský. V Česku žijí i národnostní, resp. etnické menšiny, které prozatím nejsou oficiálně jako národnostní menšiny uznány. Jedná se např. o velmi početnou vietnamskou menšinu nebo běloruskou menšinu.

2.2 Aktuální situace v ČR

Po listopadových událostech v roce 1989 a především vstupem České republiky do Evropské unie dne 01.05.2004 začali do země přicházet cizinci ze všech koutů naší „modré planety“. Postupem času se účel cest cizinců změnil z tranzitního na dlouhodobé nebo trvalé usídlení. Vlivem nárůstu imigrantů se mění skladba obyvatelstva i demografický vývoj České republiky, což je vzhledem k stárnoucí populaci tuzemců příznivé. Pro přehled uvádím tabulku, ve které je uveden počet dlouhodobě a trvale usídlených cizinců v historickém sledu od roku 1989 do současnosti.

Tabulka č. 1 Počet dlouhodobě a trvale usídlených cizinců na území ČR v období od roku 1989 do současnosti ¹⁹

Rok	Celkem	Typu pobytu	
		Trvalý pobyt	Dlouhodobé pobyty nad 90 dnů ²⁰
1989	35 561	27 325	7 899
1990	35 198	27 204	7 695
1991	38 002	28 457	9 204
1992	49 957	29 145	20 428
1993	77 668	31 072	46 070
1994	104 343	33 164	71 179
1995	159 207	39 242	119 965
1996	199 152	46 388	152 764
1997	210 311	56 797	153 514
1998	220 187	64 352	155 835
1999	228 862	66 754	162 108
2000	200 951	66 855	134 096
2001	210 794	69 816	140 978
2002	231 608	75 249	156 359
2003	240 421	80 844	159 577
2004	254 294	99 467	154 827
2005	278 312	110 598	167 714
2006	321 456	139 185	182 271
2007	392 315	157 512	234 803
2008	437 565	172 191	265 374
2009	432 503	180 359	252 144
2010 ²¹	425 301	189 962	235 339

Národnostní/etnické menšiny tvoří asi 5% českého obyvatelstva. Statistiky od roku 1996 nám říkají, že k národnostním menšinám, které mají v České republice největší zastoupení, stabilně patří:

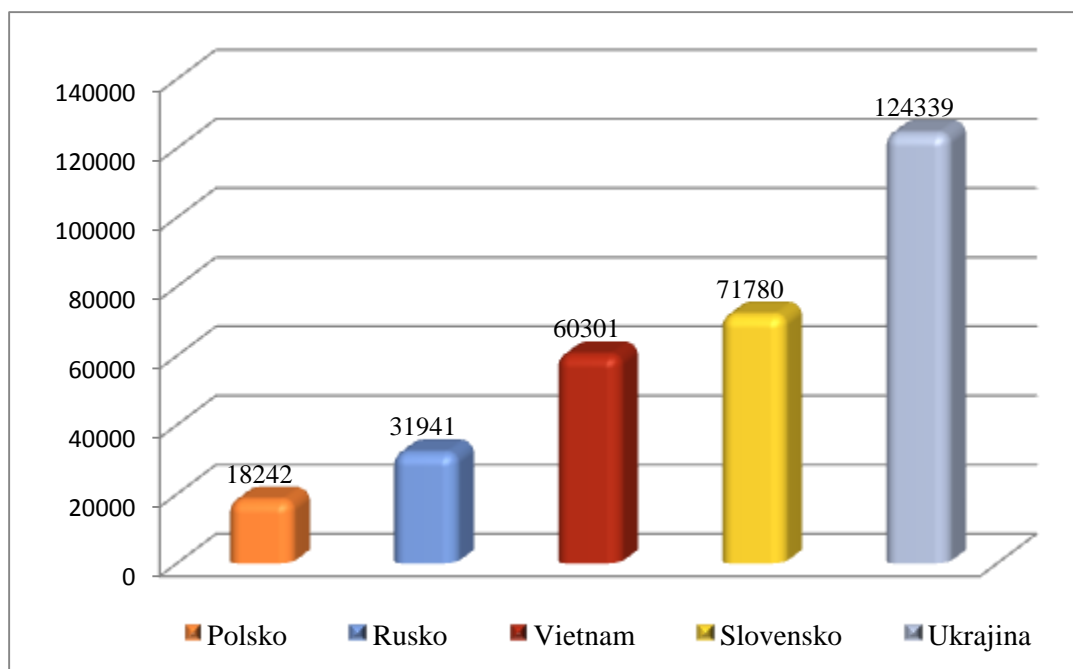
- Ukrajina,
- Slovenská republika,
- Vietnamská socialistická republika,
- Ruská federace
- Polská republika

¹⁹ Český statistický úřad, http://www.czso.cz/cz/cr_1989_ts/0102.pdf

²⁰ Dlouhodobé pobyty na 90 dnů - této kategorii je zahrnut do roku 2000 pobyt dlouhodobý, mezi roky 2000-2003 pobyt na víza nad 90 dní, od roku 2004, pobyt přechodný (občanů EU a jejich rodinných příslušníků), dlouhodobý pobyt a pobyt na víza nad 90 dnů (cizinců z třetích zemí).

²¹ Český statistický úřad, [http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/100046B453/\\$File/c01t03.pdf](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/100046B453/$File/c01t03.pdf)

Graf č. 1 Pět státních příslušností s největším zastoupením v ČR k datu 31.12.2010²²

Mezi další národy s vyšším zastoupením následuje: Německo (13871), Moldávie (8872), Mongolsko (5576), Bulharsko (6927), Spojené státy Americké (6074), Čína (5473).²³

Tato čísla nejsou konečná. Na území České republiky pobývají i cizinci, kteří k tomu nejsou oprávněni, tj. nemají na území povolen pobyt, ačkoli podléhají vízové povinnosti. Mám na mysli nelegální migraci, která není ze strany většinové společnosti příznivě hodnocena. Co je příčinou nelegálního pobytu? Příslušníci jiných států mají neadekvátní informace o zákonech v ČR a značnou roli sehrává i tzv. klientelismus²⁴, který existuje na pozadí sféry legality i ilegality a zneužívá slepé důvěry imigrantů, jejichž vidinou bohatší výdělek. Klientelismus je spleť vazeb a kontaktů, jehož podstatou je distribuce zvláště pracujících imigrantů. Za cizince jednájí na českých úřadech zprostředkovatelé, kterými jsou většinou jejich „krajané“, ale mohou to být i čeští občané. Ne vždy je jednání zprostředkovatelů ve prospěch jejich zmocněnců.

Faktorem, který se také negativně podepisuje na hodnocení majoritní populace, je nelegální zaměstnání. Kontroly úřadů práce a orgánů celní správy u zaměstnavatelů ukázaly, že bez zákonem stanoveného povolení k zaměstnání pracuje v České republice

²² Český statistický úřad, [http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/100046B453/\\$File/c01t03.pdf](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/100046B453/$File/c01t03.pdf)

²³ Tamtéž

²⁴ Sociologické pojetí definuje „klientelismus“ jako netržní způsob zajištění distribuce nedostatkových statků, zejm. prostředí neformální ekonomiky a ustanovuje vzájemné vztahy mezi zprostředkovateli, klienty a patrony, <http://migraceonline.cz/>

každý čtvrtý až pátý cizinec. Příčinou a živnou půdou protiprávního zaměstnávání je poptávka po levnější pracovní síle. Ilegální migrace, nezákonné zaměstnávání a kriminální jednání páchané cizinci jsou skutečnosti, které se nepříznivě zrcadlí k celé národnostní menšině a kazí její pověst.

Příliv imigrantů do České republiky je přirozeně regulován právními předpisy. Zákon č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky, stanovuje podmínky, za kterých je umožněn vstup na území ČR, ale i do Schengenského prostoru. V případě žádosti o povolení dlouhodobého pobytu cizince na území ČR musí být splněna určitá kritéria. Jedná se o doložení účelu žádaného pobytu, např. studium, zaměstnání (pracovní povolení příslušného úřadu práce), podnikání, sloučení s rodinou, apod. Dalšími zákonem stanovenými náležitostmi jsou: prokázání dostatečného množství financí, které pokryjí náklady spojené s pobytem na území, doklad potvrzující zajištěné ubytování a zdravotní pojištění v rozsahu komplexní péče, trestní bezúhonnost, platný cestovní doklad a řádně vyplněný tiskopis žádosti. Pro povolení trvalého pobytu je podmínkou minimálně pět let nepřetržitého dlouhodobého pobytu na území ČR. V případě žádosti o tento druh pobytu je povinnou náležitostí (kromě zákonem určených výjimek) navíc zkouška z českého jazyka. Trvalý pobyt umožňuje, kromě práva volebního, stejné právní nároky jako občanům hostitelské země.

Národnostní/etnické menšiny, které se usídlili na území ČR, disponují různou sociální strukturou obyvatelstva. Některé jsou komplexní součástí sociální struktury většinového společenství. Mám na mysli např. slovenskou nebo polskou menšinu. Jiné představují specifickou společenskou skupinu v občanské společnosti, např. vietnamská, ruská a ukrajinská menšina.

2.3 Charakteristika vybraných národnostních menšin

Ukrajinská národnostní menšina

Patří mezi nejpočetněji zastoupené minority na území ČR. Příčinou může být kulturní podobnost a relativní blízkost země. Nejvíce Ukrajinců migrovalo do ČR v letech 1996 až 1997. Účelem pobytu jsou předně ekonomické důvody. Početní zastoupení Ukrajinců je především ve velkých městech, jako je Praha, Karlovy Vary, Děčín, Brno, Ostrava, ve kterých je větší koncentrace pracovních příležitostí. Ačkoli až

70% ukrajinských imigrantů má poměrně vysokou vzdělanost, zastávají méně kvalifikované práce. V ČR se angažuje několik občanských sdružení: Ukrajinská iniciativa v ČR, Fórum Ukrajinců v ČR²⁵ aj., jsou vydávány časopisy pro ukrajinské imigranty. Občanské sdružení Ukrajinská iniciativa vydává od roku 1992 celorepublikově časopis pro Ukrajince žijící v ČR s názvem „Parohy“ Časopis je vydáván s finanční podporou Ministerstva kultury ČR a od roku 2011 vychází jako čtrnáctideník. Periodikum informuje nejen o situaci na Ukrajině, ale především o multikulturních akcích v ČR, též podává praktické rady a informace pro ukrajinské imigranty.

Tato minorita má své zastoupení v Radě pro národnostní menšiny, v oblasti dotační politiky, v resortech Ministerstva kultury, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy i na úseku samosprávy. Kulturní hodnoty a normy Ukrajinců jsou podobné těm českým, stejně jako jazyková podobnost ukrajinštiny²⁶ s češtinou. Převažující náboženství Ukrajinců, ale i Rusů je pravoslavná církev, v rámci které jsou udržovány tradice, zvyky i církevní svátky.

Vzhledem k dlouhodobému soužití ukrajinské menšiny s tuzemci není zaznamenán zvýšený výskyt vzájemných konfliktů. Česká společnost však vidí v nárůstu počtu ukrajinských migrantů rizika spojená s kriminalitou a zvýšeným pocitem nebezpečí. I když je vina na jednotlivci, postoje majority jsou nekompromisní a jsou přenášeny na celou minoritu.

Ruská národnostní menšina

Je nejvíce frekventovaná v Praze, v Karlových Varech a v Brně. K datu 31.12.2010 bylo v České republice 31 941 dlouhodobě či trvale usídlených Rusů. Prioritním účelem migrace ruské populace do ČR není, jako v případě Ukrajinské komunity ekonomická stránka (i když je také důležitá), ale spíše obava o své bezpečí s ohledem na politickou nestabilitu Ruska. Ruskojazyčná komunita je relativně uzavřená majoritě, což se týká vzájemných vztahů a komunikace. I přesto je ve společenském životě činná. Je aktivní v rámci občanských sdružení, např. Ruská tradice, Očag nebo Ruský institut, Ruská obecina. Ministerstvo kultury finančně podporuje časopis Ruské slovo, který je vydáván nejvýznamnější organizací Ruská

²⁵ Ukrajinci. cz, <http://www.ukrajinci.cz/>

²⁶ ukrajinština je východoslovanský jazyk, blízký ruštině a běloruštině, má řadu shodných rysů s dalšími východoslovanskými jazyky, jako je 7 pádů, skloňování a vyjadřování času a sloves. Má pohyblivý přízvuk, zapisuje se upravenou verzí cyrilice Budilová L., Hirt T. (a kol.) Policista v multikulturním prostředí, Informační manuál pro policii ČR, Praha 2005, s. 62

tradice.²⁷ Má zastoupení v Radě pro národnostní menšiny, ve Výboru pro dotační politiku, v samosprávě, v resortu Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy. V České republice existuje několik ruských středních a vysokých škol, které jsou většinou placené a tudíž nejsou dostupné pro všechny společenské vrstvy.

Společenské vnímání většinové populace ovlivňuje u starší generace negativní postoj k Rusku. Příčinou jsou historické události v roce 1968, kdy vojáci Sovětského Svazu vstoupili do Československa. Negativní pohled tímto poznamenal nejen uvedenou menšinu, ale i další země bývalého Sovětského Svazu. Dalším argumentem, který se připisuje na účet negativního hodnocení této komunity je ruská mafie působící na území ČR.

Vzájemná koexistence majority s minoritou nevykazuje závažné komplikace, až na některé problémy spojené s jazykovou bariérou. Tu se ale menšina snaží eliminovat prostřednictvím kurzů českého jazyka.

Vietnamská národnostní menšina

Československá republika navázala diplomatické vztahy s Vietnamem dne 2.2.1950. V této době začali do ČR organizovaně přijíždět první občané Vietnamu. Jednalo se především o studenty, kteří zde studovali převážně obory týkající se lehkého průmyslu. Postupně se zaměření vietnamských studentů měnilo spíše ekonomickým a technickým směrem. V 60. letech 20. století většinová společnost vnímala vietnamskou komunitu pozitivně. Mluvílo se o usměvavých, pilných a nekonfliktních lidech.

Zlom přišel v polovině 80. let 20. století, kdy se v ČR geometrickou řadou zvyšoval počet pracujících Vietnamců. Státní politika ani československá populace nebyla na takové množství cizinců připravená. 90 léta 20. století zaznamenala až 30 000 ekonomicky aktivních lidí. Jejich pracovní orientace se zaměřila na obchodní sféru. Započaly stavby tržnic, a s nimi spojený stánkový prodej. Postoje tuzemců vůči tak odlišnému etniku se zhoršily.

Vietnamská komunita díky velké kulturní, rasové a jazykové odlišnosti působí uzavřeně. Nedostatkem příležitostí k navozování vzájemných vztahů s „tuzemci“ se utvořily nebezpečné předsudky a stereotypy. Uzavřenost komunity upevňoval a nyní stále upevňuje i tzv. institut zprostředkovatele, tj. při úředním styku za cizince jedná

²⁷ Ruská národnostní menšina, <http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=16155>

vietnamský zmocněnec nebo tlumočník. Samotný cizinec se tedy nedostane do přímé komunikace s „tuzemcem“.

Jaký je vztah většinové populace k této národnostní menšině nyní? Jedná se, o kulturu, která nemá mnoho společného s tou českou. To však neznamená, že spolu tyto dvě skupiny obyvatel nemohou vycházet v dobrém. Stále je ale patrné, že dochází k nepochopení, netoleranci a problémům s tím spojených. Záleží na každém, jak se bude k ostatním chovat a jaké bude vytvářet mezikulturní vztahy. Podstatné je neschovávat se za názor společnosti, ale jednat sám za sebe.

Slovenská národnostní menšina

Slováci a Češi spolu prožili velký kus společné historie, nejdříve staletí v Rakouské monarchii a pak v rámci Československé republiky²⁸. Slovenská menšina vznikla rozdělením této republiky na dva samostatné státy dnem 01.01.1993.

V důsledku historických událostí česká veřejnost nevnímá Slováky jako cizince. Jsou zde navázány hluboké, přátelské vazby a mnohdy i rodinná pouta. Slovenská národnostní menšina je aktivní v celé řadě občanských organizací. Jsou to např. Klub slovenskej kultury, Obec Slovákov v ČR, Demokratická aliancia Slovákov v ČR, Slovenské folklórne združenie Limbora, Slovensko – Český klub v ČR, Folklórne združenie Púčík, Folklórny súbor Šarvanci, Slovenský literárny klub v ČR, Spolok priateľov slovenského divadla²⁹, atd. Je zastoupena v Radě pro národnostní menšiny, ve Výboru pro dotační politiku, v samosprávě. Vzhledem k blízkosti obou jazyků, je slovenština používána běžně v osobním životě i při úředním jednání. Náboženské vyznání Slováků má největší zastoupení u římskokatolické církve a Slovenské evangelické církve. Demograficky jsou příslušníci této menšiny rozptýlení po celé České republice.

Polská národnostní menšina

Polská menšina je nejvíce koncentrována v příhraničních oblastech s Polskou republikou, především na Ostravsku, Karvinsku a Frýdecko - Místecku. Výrazně se podílí na kulturně společenských aktivitách prostřednictvím různých organizací, které Česká republika dotuje ze státního rozpočtu. Polská menšina má své zástupce v Radě

²⁸ Československá republika existovala od 28.10.1918 do 31.12.1992, s krátkou časovou prodlevou v období 2. světové války

²⁹ Jirsová, M., Pospíšil, M., Sulitka, A., Národnostní menšiny v České republice, In sborník. Výchova k toleranci a proti rasismu. Ed. Šišková, T., Praha: Portál, 2008, s. 118

pro národnostní menšiny, ve Výboru pro dotační politiku, v samosprávě, v resortu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy i na Ministerstvu kultury ČR. Na území těšínského Slezska existují základní školy, ve kterých se vyučuje polským jazykem. Příslušníci polské menšiny ve Slezsku v běžné verbální komunikaci užívají těšínské nářečí, a to jak v rodinném, tak i ve veřejném životě³⁰. Spisovnou polštinou je hovořeno na akademické půdě. Polsko je silně nábožensky založené. U polské menšiny převažuje Římskokatolická a Slezská církev. Představitelé této minority považují za prioritu vzdělávání, poskytování a přijímání informací v mateřském jazyce, dále pak uchování a rozvoj národních tradic a zvyků. Soužití české společnosti s polskou menšinou nemá žádné problematické faktory.

2.4 Česká republika jako multikulturní společnost

Česká republika je státem, který patří mezi národnostně/etnicky heterogenní společnosti, tzn. je multikulturní. Tato skutečnost je dána globalizační migrací. Zdroji takové společnosti jsou přistěhovalství a uprchlictví. Přistěhovalectví je dobrovolné přemísťování cizinců v důsledku různých příčin, obzvláště ekonomických. Tuto formu migrace reguluje stát. Podmínky pobytového režimu jsou stanoveny zákonem č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území ČR. V případě uprchlictví se jedná o nedobrovolnou migraci z důvodů pronásledování, nelidského zacházení, apod. Zde se již nejedná o řízenou migraci, stát pouze stanovuje, kdo splňuje status uprchlíka a kdo nikoliv.

Kulturní podmíněnost se odráží v tom, jak většinová populace vnímá to, co je společensky správné, žádoucí i nepřijatelné. Rozlišování, které dělí národy na sympatické a nepřátelské, není správné. Větší kulturní odlišnost může způsobit intenzivnější až chorobnou obavu z něčeho neznámého, příp. jiného. Zde hovořím o tzv. **xenofobii**. Menšinové populaci jsou ze strany většiny připisovány negativní charakteristiky typické pro dané etnikum. I když se jedinec chová ve společnosti vzorně, dodržuje zákony a pravidla, má „nálepku“ nepřizpůsobivého člověka, nebo například někoho, kdo bere „tuzemcům“ práci a zneužívá sociální politiku státu. Tento

³⁰ Jirsová, M., Pospíšil, M., Sulitka, A., Národnostní menšiny v České republice, In sborník. Výchova k toleranci a proti rasismu. Ed. Šišková, T., Praha: Portál, 2008, s. 108

pohled není pro trvale usídlené migranty motivací pro úspěšnou integraci do většinové společnosti.

Multikulturní společnost představuje útvar, kdy se na jednom území setkávají různé historicky vzniklé kulturní vzorce, které jsou výsledkem dějin daných etnik. Každý národ má svá specifika, odlišný pohled na věc a jiné hodnotové vzorce. Co je pro jednu minoritu podstatné, pro druhou už méně. Pro bezkonfliktní soužití v multikulturní společnosti, je základem vzájemná znalost, tolerance a výchova směřující k jejímu dosažení.

Pohled současného Evropského společenství spatřuje budoucí rozvíjení společnosti ve sjednocení kultur, ale současně i v uchování původních tradic, zvyků a obyčejů. Celkově by pak měla být „multikulturalita“ pojata jako prospěšná pro společnost. Odborníci i politici vidí řešení bezproblémového soužití více diferencovaných kultur v kvalitní antirasistické legislativě. Ta by zaručila jak většině, tak i menšině bez rozdílu stejná práva, povinnosti, pocit jistoty a bezpečí. Jednotlivé přístupy k příslušníkům menšinové populace, ale závisí především na každém jednotlivci. Harmonické soužití odráží míru tolerance k člověku s jinou kulturou, tradicemi a zvyky. Dále vzájemný respekt a dodržování společenských pravidel.

Národnostní menšiny a jejich soužití s většinovou populací je velmi komplikovaný proces. Tato otázka má z historického pohledu Česka tradiční podobu. Konflikty, ke kterým mezi těmito odlišnými kulturami docházelo a v současnosti dochází, by se neměly bagatelizovat, ale zaslouží si velkou pozornost a praktická řešení.

3. Integrace jako atribut bezproblémového soužití

Integrace, nebo také „začlenění“ menšiny do života hostitelské země, je důležitá pro koexistenci obou stran, přičemž snaha o dosažení musí být vzájemná. Integrační proces komplexně prolíná životy lidí a vztahy mezi nimi. Jedná se o oblast ekonomickou, kulturní, politickou i sociální. Nově přesídlení cizinci, jejichž záměrem je dlouhodobé, příp. trvalé usídlení na území České republiky procházejí těžkým obdobím, kdy daleko od domova překonávají nejrůznější bariéry a to nejenom ty jazykové. Většinová společnost od nich očekává, že se přizpůsobí jejich podmínkám, budou akceptovat právní předpisy a pravidla společensky žádoucího chování.

V důsledku střetu dvou odlišných kulturních vzorců se imigranti dostávají do situací, které zvládají, více či méně dobře. Velkou roli při přizpůsobování hraje především individualita každého imigranta, dále důvod a okolnosti jeho příchodu do České republiky a vzdálenost od své domovské země. Významným faktorem pro snadnější adaptaci, je kulturní a jazyková blízkost nebo rasová podobnost. Adaptace je komplikovaný proces, který je též determinován nastavením integrační politiky daného státu, postojem většinové společnosti vzhledem k určité národnostní menšině a snahou minority začlenit se do majoritní společnosti.

Skutečnost, že se někdo ocitne sám, bez rodinného zázemí a bez přátel v jiné zemi, je sama o sobě dosti stresující. Proto většina takových lidí po příjezdu vyhledá své krajany, kteří by jim pomohli lépe se vyrovnat s novými podmínkami. Sociální kontakty však nemohou být omezeny pouze na národnostní nebo etnickou skupinu. Hrozbou je vznik ghett, což s sebou nese spíše sociální exkluzi, než vzájemné soužití.

Cizinec, který má v úmyslu se v České republice dlouhodobě nebo i trvale usídlit, „nastoupí do rozjetého vlaku“ sžívání se s novou společností. Tvoří si sociální vazby, učí se chápat nové životní souvislosti, formuje si své „nové místo pod sluncem“. Nabýváním nového kulturního vzorce nemusí docházet k pozbývání původního. Nikdo nemůže vyžadovat absolutní přizpůsobení se majoritě, nýbrž přijímat odlišnost takovou jaká je. Motivací pro nově příchozí je sounáležitost a pocit, že opět někam patří. Významným faktorem života národnostní/etnické menšiny je její sociální status, který v hostitelské zemi zaujme.

Úspěšnost začleňování menšinové populace do hostitelské země je závislá na sociální percepci majority a celkově vztahu k dlouhodobě nebo trvale se usídlujícím

cizincům. Jsou vytvářeny multikulturní vztahy, v rámci kterých získávají obě strany nové zkušenosti, jenž přispívají k lepšímu pochopení a porozumění, nebo naopak.

3.1 Soužití většinové společnosti s menšinou

Faktem nikoliv volbou je, že příslušníci národnostních menšin vstupují do životů lidí, kteří představují ve státě většinu. Potkávají se častěji, ať už v zaměstnání, ve škole, v obchodech, na autobusových zastávkách, kdekoliv. Jaké je soužití více kultur a co je ovlivňuje? Vidí Češi v menšinách přínos pro společnost, dokážou je ocenit a pomoci jim se přizpůsobit?

Ne každý vnímá příchod cizinců jako obohacení. Spíše naopak. Celkově společnost v České republice není pořád dostatečně tolerantní a citlivá k cizinecké problematice.

Můžeme se setkat s názorem „tuzemců“, že jim cizinci berou práci, často porušují zákony země a vlastně jsou to oni, kteří nemají zájem o harmonické soužití. Tyto názory jsou zkrácené negativním úhlem pohledu. Lidé, kteří je zastávají, mají pramálo informace o skutečnostech a vzájemných souvislostech. Např. co se práce týká, politika v ČR je nastavena tak, že stát má především zájem o zaměstnávání vlastních občanů. Když pak není z řad „našinců“ o konkrétní místo zájem, připadá v úvahu dát možnost cizinci. Kriminalita páchaná cizinci je problém, stejně jako zločinnost „tuzemců“. Některé případy trestné činnosti příslušníků národnostních menšin jsou dosti medializovány, což v očích majority vyvolává nedůvěru a odmítavé reakce. Úsudek, který vyjadřuje nezájem minority o začlenění do společnosti, je dle mého názoru pouhý alibismus. Nikdy není chyba pouze na jedné straně.

V důsledku soužití menšiny s většinovou populací dochází ke společenské a kulturní transformaci, tzv. akulturaci. Rozlišujeme 4 varianty akulturační strategie, ke které může příslušník minority dospět: integrace, asimilace, separace, marginalizace³¹.

Hypotézou akulturační taktiky je přání příslušníka národnostní menšiny udržet si kontakt se svými krajanů, příp. s jinými národnostními menšinami a zachovat si původní kulturní vzorce, nebo naopak distancovat se od svých krajanů i původní identity.

³¹ Šišková T., ed. Menšiny a migranti v České republice, Vyd. 1. Praha: Portál 2001, s. 24

Integrace je chápána jako proces začleňování minority do většinové společnosti, kdy minoritní společnost si uchovává svoji původní identitu, tradice, zvyky, udržuje kontakt se svými krajany. Jedná se o dlouhodobý vývoj, který pod vlivem individuálních zkušeností, situací a mnoha odlišných faktorů probíhá v různé intenzitě a délce. Úspěšnou integraci minoritní společnosti lze usoudit z přátelských sociálních vazeb mezi minoritou a majoritou, společenského respektu a subjektivní spokojenosti jedinců dané menšiny. Integrace menšin do většinové společnosti je tématem, které řeší mezinárodní instituce, státní orgány České republiky i nevládní organizace.

V případě absolutního splynutí minority v majoritní společnosti, v oblasti sociální, kulturní, ekonomické, právní, morální, psychologické i politické, hovoříme o asimilaci. Vzniká kvalitativně nové společenství lidí.

Problém nastává ve chvíli, kdy dochází k tzv. segregaci. Minorita nemá zájem se začlenit do většinové společnosti v důsledku sociálního donucení většinové společnosti. Udržuje svoji kulturu, tradice a zvyky izolovaně od majoritní společnosti. K separaci dochází ve chvíli, kdy se minorita odmítá sžít s majoritní populací.

Marginalizací se rozumí proces, v rámci kterého se příslušníci národnostních menšin izolují od ostatních národnostních menšin a současně si neuchovávají ani svoji původní kulturní identitu. Jedinci takové minority se nechtějí přizpůsobit většině a současně neobnovují svoje tradice a zvyky.

Pro českou většinovou populaci je soužití s minoritami stále spíše problematické. Je to dáno tím, že Češi žili na relativně stejnorodém sociálním území. Co nám ale vadí na národnostních menšinách? Je to ostych z odlišnosti? Nebo naopak to, že se menšiny neodlišují tak, jak máme zažito ve stereotypch? Ať už je to cokoliv, co vede k sociální exkluzi, je to nebezpečné. Pakliže se ideologie sociálního vyloučení na základě odlišnosti stane mocenským nástrojem v rukou například totalitního režimu, má fatální následky, viz. antisemitismus³² v nacistickém Německu, jenž byl vepsán do Norimberských zákonů a následně vyvrcholil holocaustem.

Státy, které jsou založené na rovnocenných vztazích mezi většinovou a menšinovou společností a na vzájemné toleranci a respektu, jsou z historického pohledu stabilnější i ekonomicky úspěšnější. Menšiny jsou zdrojem nových pohledů a inspirací. V této souvislosti zmíním tvrzení, že: „Většinová společnost potřebuje

³² Antisemitismus je nenávistná zaujatost až odpor zaměřený proti židovské menšině jako rasovému etniku a jejímu náboženství – judaismu. Formy projevu antisemitismu mohou začínat jako subjektivní nepřátelství a končit nenávistným pronásledováním.

„svoje“ menšiny, které by jim byly schopny nastavit zrcadlo a to bylo jakýmsi svědomím společnosti³³“

3.2 Integrovaná politika v Českých podmínkách

V zemích jako je Francie, Německo, Belgie i v dalších vyspělých státech mají s migrací trvalého charakteru a související integrační strategií dlouhodobé zkušenosti. To je dáno historickým sledem událostí. Česká republika je v tomto ohledu začátečník. Integrovaná politika se začala v ČR formovat v druhé polovině 90. let minulého století. Od roku 2004 byla agenda přerozdělena pod Ministerstvo vnitra a Ministerstvo práce a sociálních věcí.

První koncepce integrace cizinců byla přijata usnesením vlády ČR ze dne 11.12.2000, č. 1266. Aktualizace dokumentu byla provedena usnesením vlády ČR dne 07.07.2008, č. 689. Koordinace při realizaci Koncepce integrace byla usnesením vlády ze dne 23.07.2008, č. 979 přesunuta z Ministerstva práce a sociálních věcí do působnosti Ministerstva vnitra³⁴.

Problematikou integrace se komplexně zabývají i další resorty ministerstev a též oblasti, kterých se dotýká. Jsou to krajské a obecní orgány, občanská sdružení, neziskové organizace, zaměstnavatelé, ale též i jednotliví cizinci.

Vláda České republiky stanovila níže uvedené priority integrační politiky cizinců dlouhodobě nebo trvale usídlených. S ohledem na tyto priority je koncipovaná politika státu.

- dosažení nejvyšší míry sblížení právního postavení legálně a dlouhodobě usazených cizinců s právním postavením občanů České republiky, a to v závislosti na délce pobytu
- posilování principu rovného přístupu a rovných příležitostí, ať již jde o zaměstnání a podnikání, bydlení, kulturu, náboženství a jazyk, vzdělávání nebo zdravotní péči
- ochrana cizinců před diskriminací a rasismem

³³ Bílek, P. Dufková, I. Uhl, P. Zlámal, J., *Policej v multikulturní společnosti*, <http://www.skolamv.cz/publikace/multikul.doc>

³⁴ Azyl, migrace a integrace, <http://www.mvcr.cz/clanek/integrace.aspx>

- podpora rozvíjení dobrých vztahů mezi imigranty a ostatním obyvatelstvem České republiky³⁵

Každým rokem je vládě předkládána zpráva o realizaci Koncepce integrace cizinců. V roce 2010 se jedná o usnesení vlády ČR ze dne 22.03.2010, č. 224 ke Zprávě o realizaci Koncepce integrace cizinců v roce 2009 s návrhem dalšího postupu, která uvádí mj. i plán pro následující rok 2010.

Koncepce integrace cizinců se týká občanů pocházejících z tzv. třetích zemí (jsou to všechny země, kromě členských států Evropské unie), kteří na území České republiky dlouhodobě nebo trvale pobývají v souladu se zákonem. Předmětná koncepce nezahrnuje žadatele o udělení mezinárodní ochrany ani občany členských států Evropské unie. Azylanti (osoby, kterým byla přiznána mezinárodní ochrana) podléhají specifickému opatření v rámci Státního integračního programu³⁶.

Projekty na podporu integrace jsou důležité a stojí nemalé finanční prostředky. Integrační politika je dotována vládou ČR³⁷ a především z Evropského fondu³⁸. V roce 2010 byla ze státního rozpočtu vyčleněna na podporu integrace cizinců částka 25 000 000 Kč. Využívání prostředků ze státního rozpočtu bylo podmíněno efektivním využíváním, byl kladen důraz na spolufinancování i z rozpočtu Evropského integračního programu a na urgenci administrativních úkonů spojených s dotačními projekty. Na spolufinancování integračního procesu se podílí i kraje, obce, ambasády, atd.

Evropský integrační program byl zpracován na období 2007 – 2013. Celkový rozpočet na uvedené období je 825 000 000 EUR. Jeho cíle jsou zaměřeny na:

- cílené, dlouhodobé a aktivní zapojení krajů, měst a obcí do procesu integrace cizinců v ČR a iniciace a vznik regionálních projektů - Center na podporu integrace cizinců
- cílené řešení sociální, právní a podpory integrace cizinců se speciálními potřebami - nezletilých cizinců

³⁵ Šišková T., ed. Výchova k toleranci a proti rasismu, Multikulturní výchova v praxi, Vyd.2. Praha: Portál 2008, s. 80

³⁶ Azyl, migrace a integrace, <http://www.mvcr.cz/clanek/integrace.aspx>

³⁷ Za rok 2009 byla na integraci cizinců vyčleněna vládou ČR suma 23 512 500,- Kč. Zpráva o realizaci Koncepce integrace cizinců v roce 2009 a návrh dalšího postupu, http://www.cizinci.cz/files/clanky/611/KIC_2009_Finalni_verze_23032010.pdf

³⁸ V rámci Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí (EIF) 2007 - 2013 byla žadatelům během roku 2009 uvolněna částka 27 408 458,- Kč, http://www.cizinci.cz/files/clanky/611/KIC_2009_Finalni_verze_23032010.pdf

- podpora vzájemné komunikace, výměny zkušeností mezi cizinci a členy majoritní společnosti a zefektivnění poskytování informací odborné veřejnosti, úředníkům státní správy a občanům o situaci a postavení cizinců i o přínosech imigrace pro společnost a občany ČR
- zefektivnění vzájemné komunikace mezi státními i nestátními orgány a institucemi, které se na integraci cizinců v ČR podílejí a zvýšení odborného potenciálu jeho pracovníků
- zlepšení hodnocení průběhu a podpory integrace cizinců v ČR a cílenější zaměření aktivit orgánů a institucí na podporu integrace cizinců
- posilování mezikulturních kompetencí zaměstnanců státní správy
- poskytování asistenčních služeb příslušníkům třetích zemí.³⁹

S ohledem na priority Koncepce integrační politiky je integrační proces realizován v místě usídlení se cizinců a jejich ekonomických činností, tj. na regionální úrovni. Obecní, potažmo krajské úřady jsou prostředníkem, který poskytuje zpětnou vazbu o situaci, postavení cizinců a integračních problémech. Proto tyto lokální instituce mají své nezastupitelné místo v rámci integračního procesu.

V současné době byla v krajských městech v České republice zřízena za podpory Ministerstva vnitra **Centra na podporu integrace cizinců (CPIC)**. Centra zahájila činnost od září 2009 v těchto šesti krajích: Plzeňském, Pardubickém, Moravskoslezském, Zlínském, Jihomoravském a Ústeckém. Od 30.04.2010 jsou v provozu centra v Karlovarském, Libereckém, Jihočeském a Olomouckém kraji.⁴⁰

Integrační centra zdarma poskytují služby v oblasti:

- poradenské a informační činnosti
- kurzy českého jazyka
- právní a sociální poradenství
- socio-kulturní kurzy
- kurzy základní počítačové gramotnosti
- provoz internetového pracoviště a knihovny
- aktivity CPIC zaměřené na majoritní společnost a její instituce

³⁹ Evropský fond pro integraci státních příslušníků třetích zemí, <http://www.mvcr.cz/clanek/evropsky-fond-pro-integraci-statnich-prislusniku-tretich-zemi.aspx>

⁴⁰ Centra na podporu integrace cizinců, <http://www.integracnicentra.cz/default.aspx>

- Realizace pravidelných setkání platformy
- Realizace osvětových, kulturních a společenských akcí

V roce 2011 budou Centra na podporu integrace cizinců i nadále bezplatně poskytovat informační služby. Předpoklady úspěšné integrace jsou spatřovány:

- *ve znalosti českého jazyka cizincem* – od 01.01.2009 je novelou zákona č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území ČR dána podmínka, v souvislosti s žádostí o povolení k trvalému pobytu, prokázat i potřebnou znalost jazyka prostřednictvím zkoušky z českého jazyka. Znalost se neprokazuje pouze v zákonem stanovených případech. Pakliže cizinec obsáhne český jazyk, otevírají se nové možnosti v navazování nových vztahů s většinovou společností.
- *v ekonomické soběstačnosti, pracovní aktivitě* – cílem je pomoci cizincům v otázce zaměstnání a profesního uplatnění tak, aby byli schopni se o sebe finančně postarat a nebyli závislí na státní podpoře.
- *v orientaci v české společnosti* – je nutné, aby měli cizinci adekvátní informace o své hostitelské zemi co nejdříve po jejich příjezdu. Zásadní jsou znalosti práv a povinností, fungování institucí v oblasti zaměstnanosti, zdravotnictví, vzdělávání, aj.
- *v navazování vzájemných vztahů mezi cizinci a majoritou a jejich rozvoj* - zajištění dostatečného prostoru pro vzájemné poznávání se. Jsou organizovány společenské akce, na kterých etnika prezentují svoji kulturu a tím ji přibližují veřejnosti.

3.3 Cesta k toleranci

Tolerance je mnohovýznamové slovo, které je jedním z klíčových pojmů v oblasti lidských práv. Termín vyjadřuje snášenlivost, ale též hranici, po kterou lze něco snášet. Přičemž hranice je dána zákonnými a společenskými pravidly. Rozsah tolerantnosti je ovlivněn právním vědomím a vývojem státní soudržnosti, tj. mírou stability a dynamiky. Aktuální stav tolerance není v českých poměrech dlouhodobě uspokojivý. Příčinou je ono pokulhávající právní a morální povědomí Čechů, kde

chybí základní znalosti platných společenských pravidel chování, jejich respektování a dodržování. Uvedený problém brání české společnosti následovat vstřícný postoj ke všem menšinám, tedy nejen národnostním/etnickým, ale i „stigmatizovaným“ skupinám, jako jsou např. homosexuálové a ostatní „odlišující se“. Ve společnosti např. panuje tichý názor, že tyto skupiny zneužívají celospolečenské solidarity ve svůj prospěch. O negativní pohled na minority se mnohdy postarají média, což se následně projeví v pohledu celé společnosti.

Obecně je česká společnost spíše konzervativní a nedůvěřivá vůči všemu neznámému. Příčiny jsou dány sledem historických událostí, vnitrostátní i mezinárodní politikou.

Myslím si, že být tolerantní neznámá pouze někoho strpět, nechat žít vedle sebe, ale nezajímat se, jakoby se obcházet velkým obloukem, vyhýbat se ze strachu z kontaktu a následné reakce. Lidské soužití by mělo být jedním velkým kompromisem. Každý jednotlivec (zvláště pak příslušník národnostní, příp. etnické skupiny) má jiné priority a pohled na věc než „tuzemec“. A proto je důležitá vzájemná dohoda, kdy jednou ustoupí ze svých požadavků jeden a později zase druhý. To, co dělá toleranci tolerancí, je respekt, úcta k člověku a taktéž zachování lidské důstojnosti bez ohledu na národnostní, etnickou nebo náboženskou příslušnost, příp. jiné odchylky. Jde tu zvláště o vzájemné porozumění menšinové společnosti většinou, současně i o snahu a zájem menšiny o žití v míru, bez rasových i jiných konfliktů a projevů nenávisti a diskriminace.

Cesta k akceptování odlišnosti je nelehká a zdoluhavá, ovlivňuje ji mnoho faktorů jak pozitivně, tak i negativně. Tolerance bohužel nepatří mezi vrozené dispozice osobnosti. Jedním z významných prostředků pro její dosažení je multikulturní výchova, prostřednictvím které se lidé učí vzájemnému porozumění, ochotě si pomáhat.

Směřování k tolerantnímu chování se děje prostřednictvím formování „postojů“⁴¹. V podobných, opakujících se situacích má člověk tendence zaujímat relativně stálé postoje. *T. Široňová* definuje „postoj k určité osobě, předmětu nebo situaci jako predispozici zřetelně vůči této osobě, předmětu nebo situaci jednat, vnímat, myslit a cítit“⁴².

⁴¹ Rozlišujeme 3 složky postoje: afektivní, která vyjadřuje naše emoce k předmětu postoje, kognitivní, ta zahrnuje existenci informací o objektu postoje a konativní složka nás nutí jednat ve smyslu existujícího postoje, Vizdal, F., Doňková O. a kol. Sociální psychologie 1., Institut mezioborových studií Brno, 2009, s. 50.

⁴² Široňová, T. Multikulturní výchova v ČR. In sborník *Výchova k toleranci a proti rasismu*, Ed. Šišková, T. Praha: Portál, 1998, s. 181

Dnešní složitý svět s sebou přináší nové situace, na které je nutné se připravit. Mladší generace se variabilněji přizpůsobuje novým podmínkám, nebrání se poznávání nového, doslova dychtí po informacích, kterých se jí dostává např. prostřednictvím „multikulturní výchovy“.

3.4 Multikulturní výchovou k poklidnému soužití

Co je multikulturní výchova, v čem je pro soužití s odlišnými kulturami důležitá, proč ji učit a co je jejím cílem? Pro bližší pochopení pojmu nejprve osvětlím pojem „multikulturní“ a „výchova“ samostatně. Výchovou (edukací) se rozumí záměrně-formativní a cílevědomá činnost, která by měla směřovat k harmonickému rozvoji člověka a k orientaci ve složitých životních situacích dané společnosti. Edukace je celoživotní proces, v rámci kterého se člověk neustále rozvíjí. Slovo „multikulturní“ pak vystihuje koexistenci alespoň dvou kultur (resp. sociokulturních skupin, minorit a majorit) vedle sebe, ale neimplikuje jejich vzájemné vztahy. V některých případech se užívá spíše výrazu interkulturní, který zahrnuje mezikulturní vzájemnost, vzájemné interakce a vztahy odlišných sociokulturních skupin⁴³.

Multikulturní výchova je dle jiné definice chápána jako „příprava na sociální, politické a ekonomické reality, které žáci prožívají v kulturně odlišných lidských stycích“⁴⁴.

S pojmem multikulturní výchovy se setkáváme v České republice poprvé počátkem 90. let dvacátého století, kdy se stala součástí Rámcových vzdělávacích programů.

Podstatou této pedagogické disciplíny je prostřednictvím školního klimatu připravit žáky a studenty na život v kulturně nestejnorodé společnosti a naučit je vnímat rozdílnost jako nedílnou součást naší společnosti. Pohled na něco „odlišného“ v člověku zcela přirozeně vyvolává obavy, protože nemá osobní zkušenost, nezná, neví, co může očekávat od jinakosti. Na scénu přichází teorie multikulturní výchovy, kdy jejím úkolem je naučit lidi vnímat odlišnost jako něco pozitivního, obohacujícího, přinášejícího nové životní rozhledy.

⁴³ Švingalová, D. Multikulturní výchova, <http://www.multikultura.cz/multikulturni-vychova/vychozi-pojmy/multikulturni-vychova/>

⁴⁴ Kocourek, J. Multikulturní výchova v ČR. In sborník *Výchova k toleranci a proti rasismu*, Ed. Šišková, T. Praha: Portál, 1998, s. 41

Multikulturní výchova má 3 základní cíle:

1. *kognitivní* - je chápán jako trénink kritického a pluralitního uvažování a zároveň informování o jednotlivých kulturních skupinách a kulturách
2. *afektivní* - vyjadřuje snahu o dosažení podpory vlastní identity a pozitivního pohledu na sebe sama v kombinaci s citlivostí na odlišnosti. K dosažení tohoto cíle je podstatná interakce a její reflexe.
3. *behaviorální* – jehož prioritou je rovné zacházení a schopnost porozumět situacím, kdy se setkáváme s kulturními rozdíly⁴⁵

V praxi není možné pojmout komplexně všechny uvedené cíle současně. Je vždy na dané situaci a konkrétních společenských okolnostech, jak se který pedagog nebo vzdělávací instituce rozhodne, kterou z priorit upřednostní.

Co je obsahem multikulturní výchovy? Na tuto otázku není jednoznačná odpověď. Jedná se relativně o nové téma, které dosud není komplexně tematicky ukotveno. Zatímco např. v předmětu „zeměpis“ víme, co konkrétně a jak učit, a jaké vědomosti po studentech následně požadovat, v předmětu multikulturní výchovy jsou v tomto směru znatelné rozpaky. Do tohoto oboru pedagogiky můžeme zahrnout nauku o národnostních, příp. etnických menšinách a jejich vzájemné koexistenci s majoritou, otázku migrace, kulturní odlišnost, národní identitu, integrační problematiku, diskriminaci, nauku o rasách, rasovou nesnášenlivost a další související náměty.

Na obsah předmětu je možné nahlížet ze dvou stránek:

1. Předávání vědomostí a znalostí o národnostních, příp. etnických menšinách. Hlavní snahou je objasnění životního stylu a kulturních vzorců vedoucí k lepšímu porozumění a toleranci.
2. Hodnocení každé jednotlivé situace nebo informace ve vzájemných souvislostech, tj. jak z pohledu většinové společnosti, tak i z hlediska menšinové populace. Podstatou je diskuze, která polemizuje o událostech z různých hledisek a pohledů.

Dnes mnohem více, než-li kdykoliv předtím, člověk přichází do kontaktu s lidmi odlišné národnosti, kultury, rasy, jazyka. Prostřednictvím této interakce se

⁴⁵ CzechKid: Multikulturní výchova, <http://www.czechkid.cz/si1390.html>

seznamuje s různými kulturami a jejich nositeli. Nově nabyté zkušenosti pak přispívají k pluralitnímu uvažování a hodnocení. Nejde ale o pouhý přenos informací o životě odlišných kultur prostřednictvím přednášky, nýbrž jde předně o vlastní zkušenosti. Smyslem je na základě subjektivních prožitků vyvíjet určitý citlivý přístup při kontaktu s odlišností. V této souvislosti se využívá prvků tzv. „zážitkové pedagogiky“⁴⁶

Multikulturní výchova je chápána jako průřezový předmět, který pojímá interkulturní komunikaci, nové poznatky, postoje k rovnému přístupu ke každému, hledání příčin konfliktů a asertivních variant jejich řešení. Celý koncept výchovy k životu ve světě odlišných národnostních skupin a etnik směřuje k dosažení vzájemné tolerance a bojuje proti všem formám rasismu, rasové diskriminace a nesnášenlivosti.

3.5 Interpersonální vztahy a příčiny konfliktů

Lidé jsou společenské bytosti, které mezi sebou vytvářejí vztahy, mění je a odcházejí z nich. Každá individualita má své zájmy a potřeby, které jsou v rámci těchto vztahů více či méně uspokojovány. Dle Abrahama Harolda Maslowa⁴⁷ má každý člověk, bez rozdílu (až na patologické odchylky) pět základních potřeb, z nichž vyšší absorbuje potřeby nižší.

*Maslowova pyramida potřeb*⁴⁸

⁴⁶ Zážitková pedagogika je přístup ke vzdělání založený na vyšší schopnosti lidské paměti vstřebávat informace, jejichž vnímání je provázeno intenzivní emocí, http://cs.wikipedia.org/wiki/Z%C3%A1%C5%BEitkov%C3%A1_pedagogika

⁴⁷ *1908 † 1970 – americký psycholog, který je autorem hierarchie lidských potřeb, http://cs.wikipedia.org/wiki/Abraham_Maslow

⁴⁸ Maslowova pyramida potřeb, http://cs.wikipedia.org/wiki/Abraham_Maslow

V případě, že potřeby nejsou dlouhodobě uspokojovány, dochází u člověka k frustraci a zklamání. Základnu pyramidu tvoří fyziologické potřeby, které jsou prioritou pro vegetaci. Jistota a bezpečí zabezpečuje existenci a postavení ve společnosti. Potřeba lásky, přátelství a sounáležitosti vyjadřuje požadavek na integraci člověka do skupiny či společnosti, kde jedinec vstupuje do vzájemných vztahů s jinými lidmi. Úcta a uznání je motivací pro další práci člověka, dodávající jedinci respekt a vážnost. Seberealizace a osobní prosazení se je považováno za vrchol pyramidy. Člověk má touhu se zdokonalovat a rozvíjet se v určitých oblastech, ve snaze být v oboru nejlepším.

Interpersonálními vztahy mezi majoritou a minoritou v daném státě se zabývá interkulturní psychologie. Komunikace mezi těmito dvěma skupinami, percepce druhých lidí, konflikt, spolupráce a vzájemné ovlivňování se, nám ukazuje, jakými hodnotovými systémy, postoji, předsudky, stereotypy a morálkou jejich představitelé disponují.

Výzkum českého etnika je velmi skromný na poznatky o psychologických charakteristikách současné české společnosti. Důležitým, byť nevědeckým zdrojem informací jsou média. Ty nám zprostředkovávají názory o vlastnostech českého národa, a to jak z pohledu většinové společnosti, tak i z pohledu menšin. Jaká je tedy národní povaha české společnosti? Dle Emanuela Chalupného⁴⁹ jsou Češi typičtí svou iniciativou a zároveň nedůsledností, individualismem a mírumilovností. E. Chalupný spekuluje o možnosti usoudit povahu českého národa z národního jazyka. Nedočkávaná povaha a nestálost je dle Chalupného zapříčiněna důrazem kladeným na první slabiku slova. Tato spekulace není vědecky podložená. Faktem, ale zůstává, že určité spojitosti mezi vlastnostmi určitého jazyka a charakterem příslušné společnosti mohou existovat.⁵⁰

Národní povaha a její hodnocení souvisí se stereotypy, které existují v daném národě i o jeho příslušnících. Česká společnost je protkaná stereotypy vůči etnickým a rasovým skupinám žijících na území České republiky. Projevy těchto stereotypů můžeme nalézt v médiích, vtipech či společenských polemikách. Dosavadní průzkumy

⁴⁹ * 14.12.1879 † 27.11.1958, profesor univerzity v Brně, Emanuel Chalupný byl český pedagog, právník, sociolog, spisovatel, jazykovědec. Zabýval se vztahem sociologie, filosofie a práva a usiloval o vytvoření přesného sociologického pojmosloví a sociologické metodologie, http://cs.wikipedia.org/wiki/Emanuel_Chalupný

⁵⁰ Průcha, Interkulturní psychologie, Praha: Portál s. 135-136

zaměřené na etnické vědomí české mládeže prokázaly, že základní znaky národních stereotypů se projevují obdobně u žáků základních škol, středoškoláků i vysokoškoláků. Tato skutečnost nasvědčuje určité stabilitě etnických stereotypů od dětského až po dospělý věk. Jaký je vztah Čechů k jiným národům a etnikům a jaké postoje Češi vůči jiným národům a etnikům zaujímají? Dle šetření Rabušice a Burjaneka (2003) jsou postoje Čechů vůči emigrantům spíše negativní. Otázkou je, zda byl výzkum zaměřen pouze na imigranty nebo i na jiné etnické skupiny a národy. Dále co ovlivnilo pohled respondentů, zda to byly spíše stereotypy, případně negativní zkušenost nebo neznalost. Co způsobuje netoleranci Čechů vůči cizincům? Jaké jsou aspekty odlišnosti v souvislosti s jinou národností, barvou pleti, rasou, kulturou, morálkou, zvyky, tradicemi nebo náboženstvím? Dle výzkumu Eurobarometru 2002, ve kterém bylo zjišťováno, které skupiny lidí jsou vnímány, jako rušivě působící v každodenním životě, Čechům nejvíce vadí příslušníci jiné rasy, méně pak příslušníci jiných národností a nejméně příslušníci jiného náboženství.⁵¹

Konfliktem rozumíme střet, kolizi, nepochopení v důsledku odlišného názorového přesvědčení a odlišných postojů. Při konfrontaci nejsou protistrany schopny nalézt smírné řešení.

Mezilidské vztahy s sebou přináší dennodenně tvrdé výměny názorů a s tím i konfliktní situace. Nejčastěji vyvolávají spory lidé, kteří jsou emocionálně labilní a neustále s něčím nespokojeni. Řešením jejich problému je vyvolat hádku. Tito lidé mají zásadně „vlastní pravdu“ a nekompromisně odmítají jakékoliv názory druhých.

Na příčinách konfliktu v důsledku nedorozumění při komunikaci se podílí různé faktory. Dle J. Keprtové se jedná o:

- *Osobní bariéry* – jsou dány odlišnou subjektivní životní zkušeností, která je ovlivněna určitým kulturním a sociálním prostředím. Důležitou roli hraje zaměřenost osobnosti a její postoj k ostatním lidem, aktuální problémy, psychické rozpoložení nebo neznalost jazyka.
- *Procesní bariéry* – ovlivňují to, co od situace nebo ostatních lidí očekáváme a co od ní očekávají druzí.

⁵¹ Průcha, Interkulturní psychologie, Praha:Portál, s. 144

- *Vnější bariéry* - představují ostatní rušivé elementy, které se podílí na vzniku konfliktní situace, jako jsou hluk, zima, nevhodné prostředí, atd.⁵²

V běžném životě jsme schopni předvídat, které situace mohou být konfliktní. Pro prevenci kolizní situace je nutné dodržovat jednak zásady společenského a mravního chování, ctít svoje zákonem stanovené povinnosti a respektovat druhé. Východisko sporu je spatřováno v asertivním jednání, toleranci, empatii, které vedou k poklidnému vyřešení problému, nejlépe k oboustranné spokojenosti nebo alespoň zmírnění vyhrocené situace. Platí, že k dosažení cíle vede spousta cest. Zaleží na tom, jakou z nich zvolíme. Každý by měl mít na mysli, že to, jak se bude chovat k ostatním, se odrazí v tom, jak se oni budou chovat k němu.

⁵² Keprtová, J., Práce s konfliktem, http://www.varianty.cz/download/pdf/texts_29.pdf

PRAKTICKÁ ČÁST

4. Průzkum vztahu většinové populace vůči národnostním menšinám

4.1 Metodologický postup

Předmětná bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části byly vymezeny pojmy, které s uvedenou problematikou souvisí, nastíněna situace národnostních menšin a integrační politika. Na teoretickou část navazuje praktická část práce, ve které budou ověřovány hypotézy. Dané hypotézy týkající se sociální percepce národnostních menšin na území České republiky byly zformulovány v souvislosti se studiem řešeného tématu.

Hypotézy jsou následující:

1. Minimálně 60% respondentů nebude ochotno akceptovat odlišný životní styl a zvyklosti příslušníků národnostních menšin a bude spíše preferovat maximální přizpůsobení menšiny většinové společnosti.
2. Příslušníci národnostních menšin zcela nebo spíše představují pro Českou republiku závažný problém z pohledu většiny respondentů.
3. Za spíše negativní považuje soužití většinové české společnosti s menšinami nejméně 30% dotázaných respondentů.
4. Minimálně 20% dotazovaných bylo někdy svědkem diskriminačního jednání vůči příslušníkům národnostních menšin.

Vzhledem k dané problematice jsem zvolila kvantitativní strategii zkoumání, a to především proto, že se v průzkumu zabývám testováním hypotéz. V souvislosti s výzkumnou metodou jsem vytvořila dotazník, který jsem nechala vyplnit respondenty. Respondenty v uvedeném případě byly ženy a muži představující většinovou populaci z oblasti Jihomoravského kraje, ve věku od 20 let. Chci uvést, že se nejedná o reprezentativní vzorek s ohledem na nízký počet respondentů.

Úvod dotazníku respondentu informuje o tom, čeho se budou otázky týkat, za jakým účelem byl dotazník sestaven a k čemu poslouží. Dotazník dále vysvětluje, kdo je v tomto případě považován za národnostní menšinu a kdo je z dotazníkového šetření vyloučen. Respondent byl v dotazníku ubezpečen, že se jedná o anonymní úkon, kdy jeho výsledky budou použity pouze pro potřeby předmětné bakalářské práce. Následovaly pokyny vztahující se ke správnému vyplnění dotazníku a poděkování za ochotu a čas respondentům.

Samotný dotazník je tvořen 21 otázkami, které se týkají vztahu většinové populace k národnostním menšinám, pohlaví respondentů, jejich věk, nejvyšší dosažené vzdělání, současná pracovní pozice a bydliště. Otázky byly formulovány v souvislosti s výše uvedenými hypotézami, které budou šetřením buď potvrzeny, nebo vyvráceny. Dotazník tvoří převážně uzavřené otázky, kdy má respondent možnost volit od tří do šesti variant. Respondent dle pokynů volí buď jednu, nebo i více možností, které nejlépe korespondují s jeho názorem. Součástí dotazníku jsou dvě škálové otázky a jedna otevřená doplňující otázka. Vzorový dotazník je přílohou této bakalářské práce.

4.2 Průběh dotazníkového šetření

Předtím, než bylo dotazníkové šetření zrealizováno, byla provedena u několika respondentů tzv. pilotní studie⁵³, jejímž účelem bylo ověřit schopnost realizace, případně zdokonalení průzkumného projektu. Podstatou bylo zjištění, zda respondent plně porozuměl pokynům, položeným otázkám a odpovědím v dotazníku.

Předběžnou studií bylo zjištěno, že pokyny k vyplnění dotazníku nečinily respondentům potíže. Respondenti se nedotazovali na objasnění nějaké z otázek, ani si

⁵³ Pilotní studie je předběžná studie v malém měřítku před hlavním výzkumem za účelem ověření proveditelnosti nebo vylepšení plánu výzkumu, http://cs.wikipedia.org/wiki/Pilot%C3%AD_studie

nestěžovali na neporozumění v textové části. Dotazník byl pilotní studií otestován a vyhodnocen jako konečná verze.

Konkrétní průzkum byl realizován u většinové populace České republiky na území Jihomoravského kraje. Dotazníky byly rozšířeny v období od listopadu 2010 do února 2011 a to jak v tištěné, tak i elektronické podobě. Návratnost dotazníků byla cca 70 %. Na dotazník odpovědělo 108 respondentů, tj. mužů a žen ve věku od 20 let. Zjištěná data byla zpracována tak, že byla zaznamenána do tabulek a procentuelně zobrazena v grafech.

4.3 Výsledky dotazníkového šetření

V tabulce č. 2 jsou respondenti rozdělení podle pohlaví. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 72 žen z celkového počtu 108 respondentů, což je 66,7% dotazovaných. Mužské zastoupení činilo 36 respondentů, které bylo procentuelně vyčísleno 33,3% celkově dotazovaných.

Tabulka č. 2 Pohlaví respondentů

<i>Pohlaví</i>	<i>Počet respondentů</i>	<i>V procentech</i>
<i>Žena</i>	72	66,7%
<i>Muž</i>	36	33.3%
<i>Celkem</i>	108	100%

Tabulka č. 3 vyjadřuje věkové složení respondentů. Věk respondentů byl rozdělen do pěti možných věkových kategorií. První věková skupina zahrnuje dotazované ve věku od 20 do 30 let, druhá věková skupina představuje respondenty od 31 do 40 let, třetí věková skupina jsou respondenti ve věku od 41 do 50 roků, čtvrtou skupinou jsou dotazovaní ve věku od 51 do 60 let a pátou skupinu tvoří respondenti důchodového věku od 61 let. V tabulce jsou rozdělení respondenti dle věkových kategorií a pohlaví.

Tabulka č. 3 Věk respondentů

<i>Věk</i>	<i>Ženy</i>	<i>Muži</i>	<i>Celkem</i>	<i>V procentech</i>
20-30	10	4	14	12,96%
31-40	24	16	40	37,04%
41-50	16	6	22	20,37%
51-60	17	5	22	20,37%
61 – více	5	5	10	9,26%
Celkem	72	36	108	100%

V tabulce č. 4 jsou zaznamenány odpovědi na otázku ohledně nejvyššího dosaženého vzdělání. Výběr z pěti možných variant umožňoval určit výhradně jednu.

Tabulka č. 4 Vzdělání respondentů

<i>Stupeň vzdělání</i>	<i>Ženy</i>	<i>Muži</i>	<i>Celkem</i>	<i>V procentech</i>
Základní	5	5	10	9,26%
Střední bez maturity	18	12	30	27,78%
Střední s maturitou	39	15	54	50%
Vyšší odborná škola	3	0	3	2,78%
Vysoká škola	7	4	11	10,18%
Celkem	72	36	108	100%

Základní vzdělání ve svých odpovědích uvedlo 5 žen a 5 mužů, což činí z celkového počtu dotazovaných 9,26%. Vzdělání střední bez maturity uvedlo celkem 30 respondentů, tj. 27,78% ze všech dotazovaných. Vzdělání střední s maturitou označila ve svých odpovědích celá polovina dotazovaných. Nejméně dotazovaných a sice 2,78% respondentů dosahuje nejvyššího vzdělání v rozsahu vyšší odborné školy. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 10,18% vysokoškolsky vzdělaných respondentů. Na uvedený dotaz odpovědělo všech 108 respondentů. Meritem otázky bylo zjistit, zda věk souvisí s vnímáním národnostních menšin většinovou společností a jakým způsobem.

V tabulce č. 5 je zaznačen výčet pracovních pozic respondentů. Dotázání se mělo 3 stanovené odpovědi, ze kterých mohla být volena pouze jedna správná. Na otázku odpovědělo 108 respondentů.

Tabulka č. 5 Pracovní pozice respondentů

<i>Pracovní pozice</i>	<i>Ženy</i>	<i>Muži</i>	<i>Celkem</i>	<i>V procentech</i>
<i>Řadový pracovník</i>	43	25	68	63%
<i>Řídící pracovník</i>	7	4	11	10,2%
<i>Jiné⁵⁴</i>	22	7	29	26,8%
<i>Celkem</i>	72	36	108	100%

Nejvíce respondentů, tj. 63% z celkového počtu dotazovaných zastává funkci „řadového pracovníka“. Dotazníkového průzkumu se zúčastnilo 10,2% „řídících pracovníků“. Variantu „jiné“ zvolilo 26,8% dotazovaných mužů a žen. Mezi odpověďmi „jiné“ byly profese: hospodyně, student, invalidní důchodce, na mateřské dovolené a podnikatel. Podstatou dotazu bylo zjištění, zda pracovní pozice souvisí se společenským vnímáním dlouhodobě nebo trvale usídlených cizinců na území České republiky.

V tabulce č. 6 jsou zpracovány odpovědi o místě bydliště respondentů. Respondentům byly nabídnuty 3 varianty odpovědí, z nichž mohli vybrat právě jednu.

Tabulka č. 6 Bydliště respondentů dle vyplněného dotazníku

<i>Bydliště</i>	<i>Ženy</i>	<i>Muži</i>	<i>Celkem</i>	<i>V procentech</i>
<i>Větší město</i>	11	5	16	14,8%
<i>Malé město</i>	39	13	52	48,2%
<i>Vesnice</i>	22	18	40	37%
<i>Celkem</i>	72	36	108	100%

Variantu bydlení ve „větším městě“ uvedlo jako svou odpověď 16 ze 108 dotázaných, což činí 14,8% z celkového počtu. Na „malém městě“ žije 52 ze 108

⁵⁴ Jiné: hospodyně, student, invalidní důchodce, na mateřské dovolené, podnikatel

dotázaných, tj 48,2% ze všech respondentů. Bydlení na „vesnici“ označilo za svou odpověď 22 žen a 18 mužů, což je celkově 37% z celkového počtu dotazovaných. Předmětnou otázkou se zabývalo všech 108 respondentů. Účelem dotazu bylo zjistit, zda bydlení na vesnici nebo ve městě má vliv na postoj většinové společnosti vůči příslušníkům národnostních menšin.

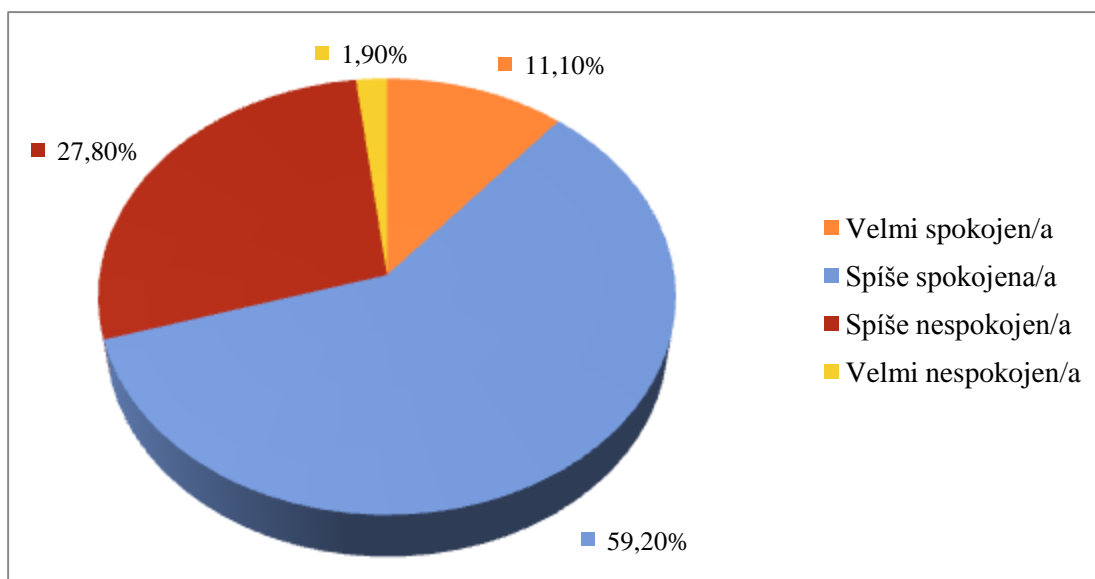
V tabulce č. 7 je uvedena celková spokojenost respondentů se svou životní rovni. K výběru byly dány čtyři varianty, z nichž zvolena mohla být právě jedna správná. Na tuto otázku reagovali všichni zúčastnění respondenti.

Tabulka č. 7 Celková spokojenost s životní úrovní respondentů

Spokojenost	Ženy	Muži	Celkem	V procentech
Velmi spokojen/a	9	3	12	11,1%
Spíše spokojen/a	42	22	64	59,2%
Spíše nespokojen/a	21	9	30	27,8%
Velmi nespokojen/a	0	2	2	1,9%
Celkem	72	36	108	100%

Počet „velmi spokojených“ respondentů se svou životní úrovní činí z celkového počtu 11,1% dotazovaných. Nadpoloviční většina všech zúčastněných, tj. 59,2% respondentů je „spíše spokojena“ se svou životní úrovní. „Spíše nespokojeno“ se svou životní situací je 21 žen a 9 mužů, což představuje 30% z celkového počtu respondentů. „Velmi nespokojeni“ jsou 2 muži, kteří představují 1,9% ze všech zúčastněných. Touto otázkou byla zjišťována skutečnost, zda životní spokojenost ovlivňuje vztah většinové populace vůči národnostním menšinám.

Graf č. 2 Celková spokojenost s životní úrovní respondentů

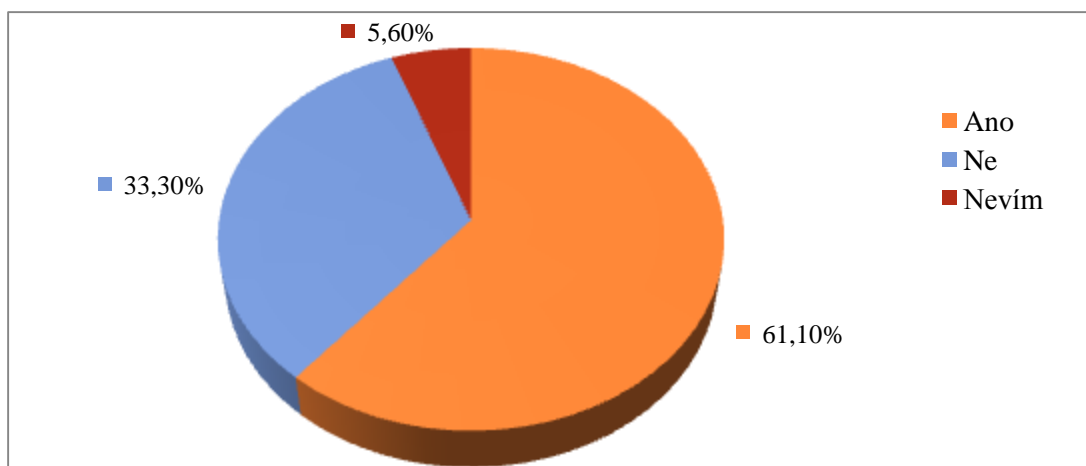
Tabulka č. 8 prezentuje, zda žijí v místě bydliště respondentů příslušníci národnostních menšin. Ze tří eventuálních možností mohli dotazovaní zvolit jen jednu variantu. Otázkou se zabývalo všech 108 dotazovaných.

Tabulka č. 8 Žijí v místě bydliště respondentů příslušníci národnostních menšin?

<i>Žijí v místě Vašeho bydliště příslušníci národnostních menšin?</i>	<i>Ženy</i>	<i>Muži</i>	<i>Celkem</i>	<i>V procentech %</i>
<i>Ano</i>	45	21	66	61,1%
<i>Ne</i>	23	13	36	33,3%
<i>Nevím</i>	4	2	6	5,6%
<i>Celkem</i>	72	36	108	100%

Respondentů, kteří uvedli, že v místě jejich bydliště žijí příslušníci národnostních menšin je 66, což představuje 61,1% z celkového počtu. Dotazovaní, v jejichž místě bydliště nežijí dlouhodobě nebo trvale usídlení cizinci je 36, tj. 33,3% z celkového počtu. Ve vzorku dotázaných se objevila odpověď „nevím“, a to 5,6% četností. Důvodem tohoto dotazu bylo ověřit, zda skutečnost, že v místě bydliště většinové populace žijí, případně nežijí trvale nebo dlouhodobě usídlení cizinci, má vliv na vztah majority vůči minoritě.

Graf č. 3 Žijí v místě bydliště respondenti příslušníci národnostních menšin?

V tabulce 9 jsou zpracovány odpovědi na otázku, která se respondentů dotazuje na to, kolik si myslí, že na území ČR žije v současné době příslušníků národnostních menšin. Respondenti mohli volit z pěti eventuálních variant, z nichž měli možnost označit pouze jednu.

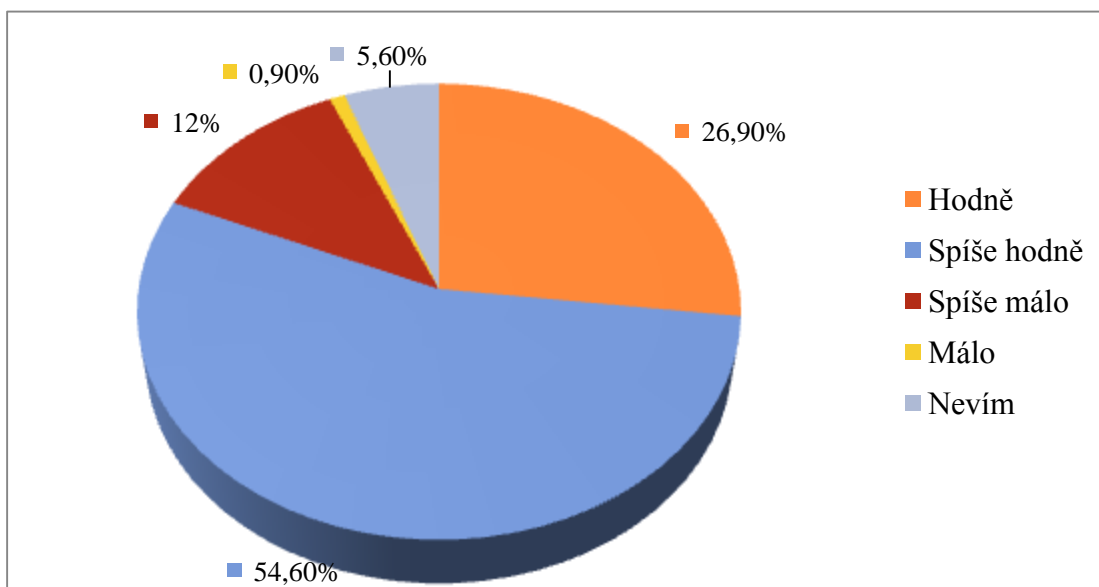
Tabulka č. 9 Kolik si myslí respondenti, že v ČR žije v současné době příslušníků národnostních menšin?

<i>Myslíte si, že v ČR žije v současné době příslušníků národnostních menšin?</i>	<i>Ženy</i>	<i>Muži</i>	<i>Celkem</i>	<i>V procentech %</i>
<i>Hodně</i>	18	11	29	26,9%
<i>Spíše hodně</i>	40	19	59	54,6%
<i>Spíše málo</i>	6	5	13	12%
<i>Málo</i>	1	0	1	0,9%
<i>Nevím</i>	5	1	6	5,6%
<i>Celkem</i>	72	36	108	100%

Jak ukazují výsledky zachycené v tabulce č. 9, více než polovina respondentů z celkového počtu dotazovaných si myslí, že v ČR žije v současné době „spíše hodně“ příslušníků národnostních menšin. Že je u nás příslušníků národnostních menšin „hodně“ si myslí 26,9% dotázaných. 12% respondentů si myslí, že je v současné době na území ČR „spíše málo“ příslušníků národnostních menšin. Necelé procento občanů

se domnívá, že je u nás v současné době „málo“ příslušníků národnostních menšin. 5,6% respondentů vybralo možnost „nevím“. Na otázku č. 8 odpovědělo všech 108 respondentů. Cílem dotazu bylo zjistit, jaký má většinová populace názor na množství dlouhodobě nebo trvale usídlených cizinců na území České republiky.

Graf č. 4 Kolik si myslí respondenti, že v ČR žije v současné době příslušníků národnostních menšin?

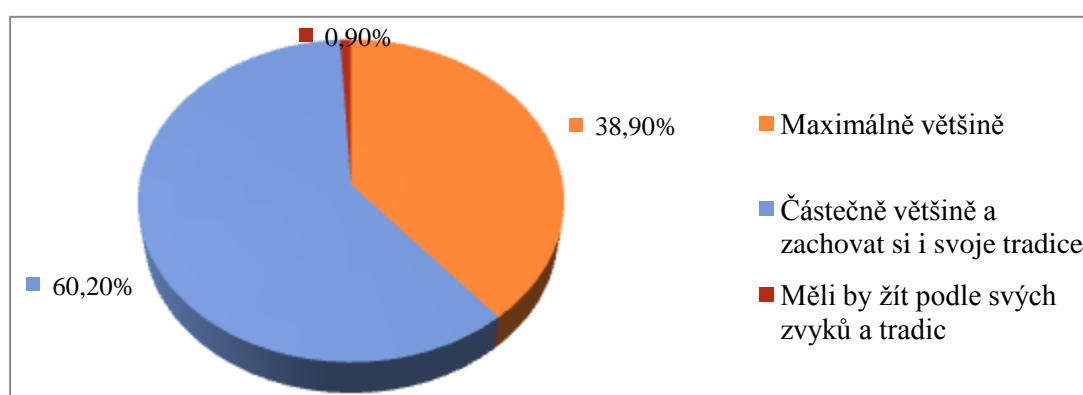
V tabulce č. 10 jsou uvedeny názory respondentů na to, zda by se měli, a v jakém rozsahu, příslušníci národnostních menšin přizpůsobit zvyklostem v České republice. Ze tří možných variant bylo možné označit jednu odpověď.

Tabulka č. 10 Jak by se podle respondentů měli příslušníci národnostních menšin přizpůsobit?

<i>Příslušníci národnostních menšin by se měli přizpůsobit</i>	<i>Ženy</i>	<i>Muži</i>	<i>Celkem</i>	<i>V procentech %</i>
<i>Maximálně většině</i>	23	19	42	38,9%
<i>Částečně většině a zachovat si i svoje tradice</i>	49	16	65	60,2%
<i>Měli by žít podle svých zvyků a tradic</i>	0	1	1	0,9%
<i>Celkem</i>	72	36	108	100%

Na tuto otázku odpovědělo 38,9% respondentů, že by se měli příslušníci národnostních menšin „maximálně přizpůsobit našim životním zvyklostem“. 60,2% dotázaných je toho názoru, že by se dlouhodobě nebo trvale usídlení cizinci měli „částečně přizpůsobit našim zvyklostem a zachovat si i svoje tradice“. Pouze necelé procento dotazovaných se domnívá, že by příslušníci národnostních menšin „měli žít podle svých národnostních zvyků a tradic“. Podstatou otázky bylo zjistit, zda je většinová populace tolerantní k odlišnému životnímu styku, tradicím a zvykům dlouhodobě nebo trvale usídlených cizinců na území České republiky.

Graf č. 5 Jak by se podle respondentů měli přísl. národnostních menšin přizpůsobit?

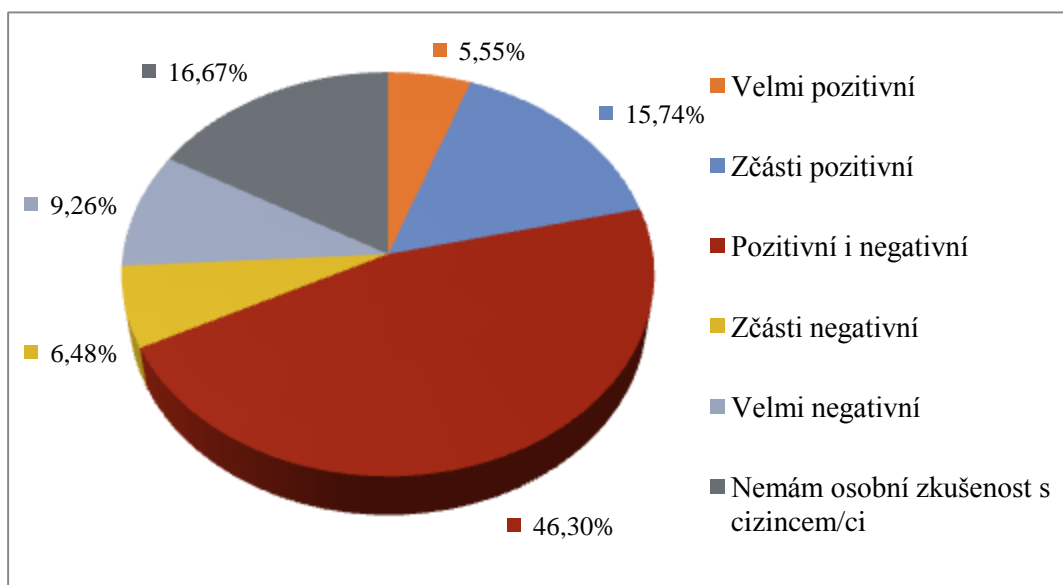
V tabulce č. 11 jsou zaznačeny odpovědi, které se týkají osobních zkušeností respondentů s příslušníky národnostních menšin. Dotazovaným bylo dáno šest variant odpovědí, ze kterých mohli označit právě jednu správnou.

Tabulka č. 11 Jaké jsou osobní zkušenosti respondentů s přísl. národnostních menšin?

<i>Jaká je Vaše osobní zkušenost příslušníky národnostních menšin?</i>	<i>Ženy</i>	<i>Muži</i>	<i>Celkem</i>	<i>V procentech %</i>
<i>Velmi pozitivní</i>	6	0	6	5,55%
<i>Zčásti pozitivní</i>	11	6	17	15,74%
<i>Pozitivní i negativní</i>	36	14	50	46,3%
<i>Zčásti negativní</i>	3	4	7	6,48%
<i>Velmi negativní</i>	3	7	10	9,26%
<i>Nemám osobní zkušenost</i>	13	5	18	16,67%
<i>Celkem</i>	72	36	108	100%

Nejvíce respondentů z celkového počtu 46,3% označilo za svou odpověď „pozitivní i negativní“ osobní zkušenost s příslušníky národnostních menšin. „Velmi pozitivní“ zkušenost s dlouhodobě nebo trvale usídlenými cizinci má 5,55% dotazovaných. 15,74% respondentů má „zčásti pozitivní“ osobní zkušenost. „Zčásti negativní“ osobní zkušenost s minoritami má 6,48% dotazovaných. Respondenti, kteří označili odpověď „velmi negativní“ osobní zkušenosti s příslušníky národnostních menšin jsou 3 ženy a 7 mužů, což z celkového počtu představuje 9,26% dotazovaných. Celkem 18 osob dotazníkového průzkumu, tj. 16,67% z celkového počtu respondentů nemá osobní zkušenost s cizincem/ci. V rámci této otázky nebylo zkoumáno, co konkrétně je považováno za pozitivní nebo negativní zkušenost. Respondenti odpovídali podle svého uvážení tak, jak svou osobní zkušenost vnímali jejich subjektivním pohledem. Podstatou dotazu bylo zjistit skutečnost, zda mají respondenti osobní zkušenost s příslušníky národnostních menšin a pokud ano, zda tyto osobní zkušenosti vnímají jako dobré nebo méně příznivé. Osobní zkušenosti spolu s dalšími faktory výrazně ovlivňují postoj majority vůči minoritě.

Graf č. 6 Jaké jsou osobní zkušenosti respondentů s příslušníky národnostních menšin?

V tabulce č. 12 byly zpracovány odpovědi respondentů týkající se charakterových vlastností příslušníků národnostních menšin. Bylo nabídnuto 16 charakteristik, z nichž mohly být voleny až 3 varianty. Hodnocení se zúčastnili všichni dotazovaní.

Tabulka č. 12 *Jací jsou podle respondentů příslušníci národnostních menšin? (možnost označit až 3 varianty)*

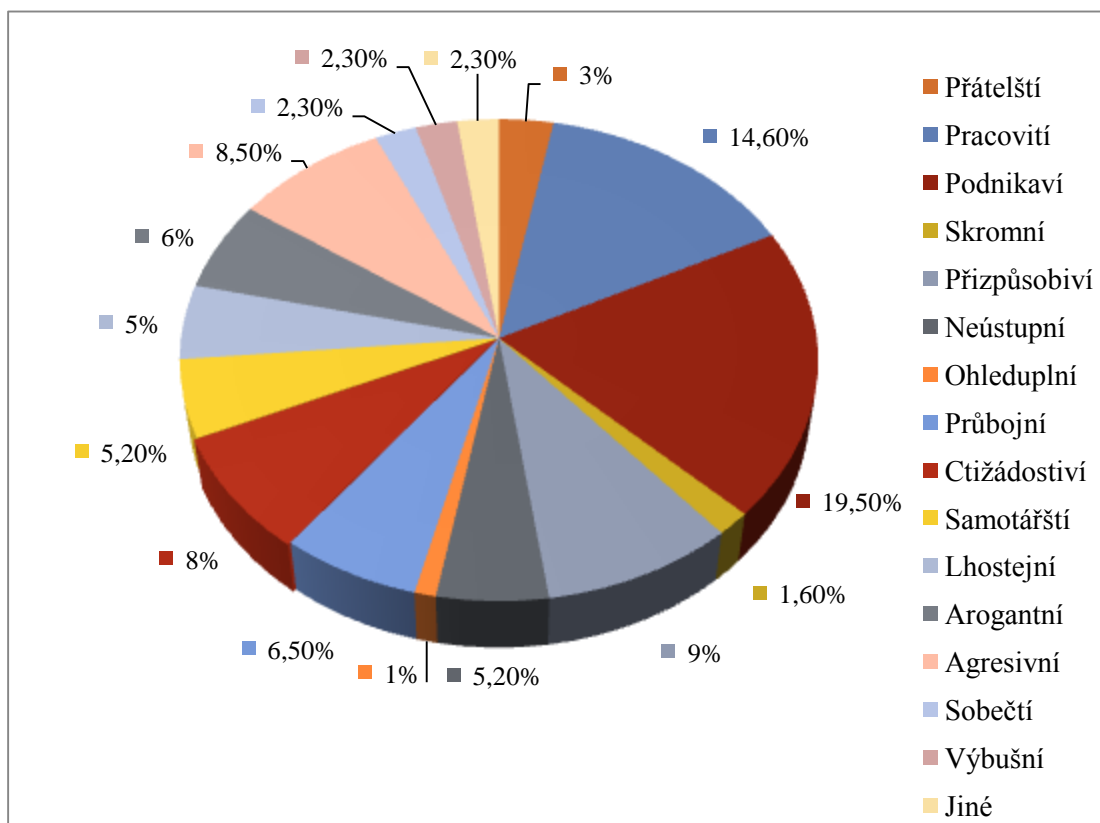
<i>Jací jsou podle Vás příslušníci národnostních menšin?</i>	<i>Ženy</i>	<i>Muži</i>	<i>Celkem</i>	<i>V procentech %</i>
<i>Přátelští</i>	5	4	9	3%
<i>Pracovití</i>	35	10	45	14,6%
<i>Podnikaví</i>	39	21	60	19,5%
<i>Skromní</i>	5	0	5	1,6%
<i>Přizpůsobiví</i>	20	7	27	9%
<i>Neústupní</i>	8	8	16	5,2%
<i>Ohleduplní</i>	2	1	3	1%
<i>Průbojní</i>	17	3	20	6,5%
<i>Ctižádostiví</i>	14	10	24	8%
<i>Samotářští</i>	9	7	16	5,2%
<i>Lhostejní</i>	10	5	15	5%
<i>Arogantní</i>	10	8	18	6%
<i>Agresivní</i>	16	10	26	8,5 %
<i>Sobečtí</i>	5	3	8	2,3%
<i>Výbušní</i>	5	3	8	2,3%
<i>Jiné⁵⁵</i>	5	3	8	2,3%
<i>Celkem odpovědí</i>	205	103	308	100%

V této otázce měli respondenti vyjádřit, jací jsou podle nich příslušníci národnostních menšin. Nebylo specifikováno, o jaké příslušníky národnostních menšin se jedná. Bylo zcela na dotazovaných, na jejich zkušenostech, vědomostech, celkovém

⁵⁵ Jiné: nepřizpůsobiví, nevím, vynalézaví, vychytralí, nemohu soudit, přetvařují se, nemám zkušenost.

pohledu na danou problematiku, pro jakou charakteristiku dlouhodobě nebo trvale usídlených cizinců se rozhodnou. Výsledky této otázky ukázaly, že 19,5% dotazovaných považuje příslušníky národnostních menšin za „podnikavé“, 14,6% respondentů je vidí jako „pracovité“. Z celkového počtu 9% dotazovaných shledává dlouhodobě nebo trvale usídlené cizince za „přizpůsobivé“. Asi 8,5% dotazovaných považuje příslušníky národnostních menšin na „agresivní“ a 8% z celkového počtu dotázaných je vidí jako „ctížádostivé“. Jako „průbojné“ pokládá příslušníky národnostních menšin 6,5% respondentů. Následuje charakteristika „agresivní“ se zastoupením 6%. Shodně 5,2% respondentů odpovědělo, že jsou dlouhodobě nebo trvale usídlení cizinci „neústupní“ a „samotářští“. Za „lhostejné“ považuje menšiny 5% dotázaných. Pouhá 3% lidí charakterizovala menšiny jako „přátelské“, totožně 2,3% respondentů vidí příslušníky národnostních menšin jako „sobecké“, „výbušné“ a „jiné“. V odpovědi „jiné“ byly uvedeny tyto charakteristiky: nepřizpůsobivý, nevím, vynalézavý, nemohu soudit, přetvařují se a nemám zkušenost. 1,6% dotázaných označilo možnost „skromní“ a 1% je popisuje jako „ohleduplné“. Cílem otázky bylo zjistit, jak charakterizuje většinová populace příslušníky národnostních menšin.

Graf č. 7 Jací jsou podle respondentů příslušníci národnostních menšin?

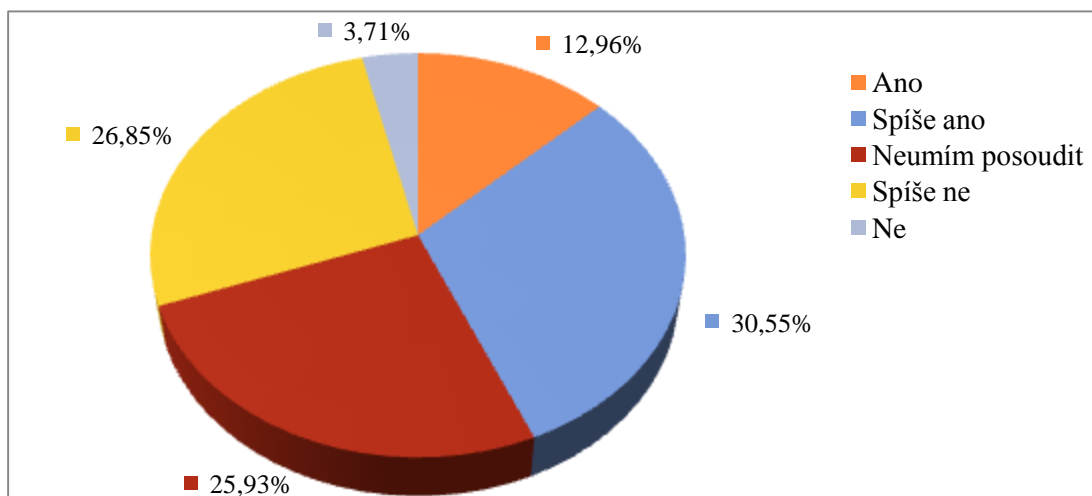
V tabulce č. 13 jsou zachyceny odpovědi, které vyjadřují názor respondentů na to, zda dlouhodobě nebo trvale usídlení cizinci na území ČR představují závažný problém pro Českou republiku. Z pěti možných variant bylo možné označit pouze jednu.

Tabulka č. 13 Myslí si respondenti, že příslušníci národnostních menšin představují pro ČR závažný problém?

<i>Představují příslušníci národnostních menšin pro ČR závažný problém?</i>	<i>Ženy</i>	<i>Muži</i>	<i>Celkem</i>	<i>V procentech %</i>
<i>Ano</i>	7	7	14	12,96%
<i>Spíše ano</i>	24	9	33	30,55%
<i>Neumím posoudit</i>	18	10	28	25,93%
<i>Spíše ne</i>	21	8	29	26,85%
<i>Ne</i>	2	2	4	3,71%
<i>Celkem</i>	72	36	108	100%

Výsledky uvedené v tabulce č. 13 nám ukazují: 12,96% respondentů si myslí, že příslušníci národnostních menšin představují pro Českou republiku závažný problém, 30,55% dotázaných „spíše“ vidí příslušníky národnostních menšin jako závažný problém pro Českou republiku. 25,93% respondentů neumí posoudit, zda představují dlouhodobě nebo trvale usídlení cizinci závažný problém pro ČR. 29 respondentů z celkového počtu 108, což je 26,85% dotazovaných vyjádřilo názor, že příslušníci národnostních menšin spíše nepředstavují závažný problém pro Českou republiku. Skromné 3,71% dotazovaných nepovažuje příslušníky národnostních menšin za závažný problém pro Českou republiku. Na tuto otázku odpovědělo všech 108 respondentů. Účelem takto formulované otázky bylo zjistit, jak vnímá většinová populace trvale nebo dlouhodobě usídlené cizince na území ČR.

Graf č. 8 Myslí si respondenti, že příslušníci národnostních menšin představují pro ČR závažný problém?

Tabulka č. 14 sděluje informace týkající se názoru respondentů na to, které důvody vedou příslušníky národnostních menšin k usazování na území České republiky. Bylo stanoveno šest možností, ze kterých dotazovaní mohli volit právě jednu variantu. Na předmětný dotaz odpovědělo všech 108 dotazovaných občanů.

Tabulka č. 14 Co je podle respondentů hlavním důvodem usazování příslušníků národnostních menšin na území ČR?

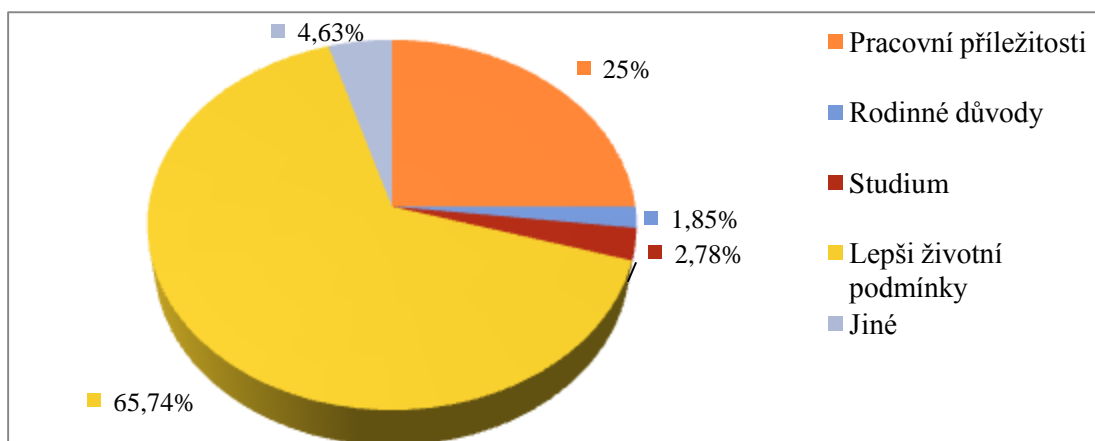
<i>Co je důvodem usazování příslušníků národnostních menšin na území ČR?</i>	<i>Ženy</i>	<i>Muži</i>	<i>Celkem</i>	<i>V procentech %</i>
<i>Pracovní příležitosti</i>	20	7	27	25%
<i>Rodinné důvody</i>	1	1	2	1,85%
<i>Studium</i>	2	1	3	2,78
<i>Lepší životní podmínky</i>	47	24	71	65,74
<i>Jiné⁵⁶</i>	2	3	5	4,63
<i>Celkem</i>	72	36	108	100%

Na otázku co je hlavním důvodem usazování příslušníků národnostních menšin na území České republiky, odpovědělo 65,74% respondentů, že „lepší životní podmínky“. 25% občanů soudí, že jsou to „pracovní příležitosti“, 4,63% dotázaných sdělilo, že se jedná o „jiné“ důvody, které vedou příslušníky národnostních menšin k usazování se na území České republiky. Za „jiné“ důvody respondenti považují

⁵⁶ Jiné: legislativa ČR, kriminální prostředí, sociální systém, nevím

legislativu ČR, kriminální prostředí, sociální systém nebo neví. Pouhá 2,78% občanů si myslí, že důvodem usazování minorit je „studium“ a nejméně, tj. 1,85% respondentů se domnívá, že jsou to „rodinné důvody“. Položenou otázkou jsem chtěla zjistit, jaké považuje většinová populace obecné důvody migrace a usidlování příslušníků národnostních menšin na území České republiky.

Graf č. 9 Co je podle respondentů hlavním důvodem usazování příslušníků národnostních menšin na území ČR?

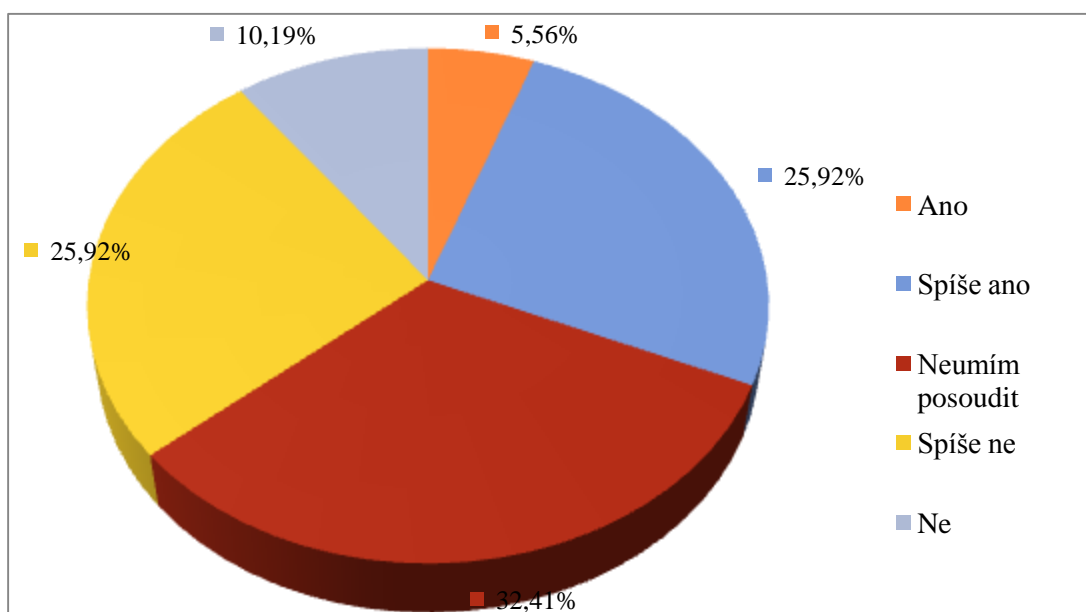
V tabulce č. 15 jsou zpracovány názory zjišťující postoj české veřejnosti na zaměstnávání dlouhodobě nebo trvale usídlených cizinců na území České republiky a na to, jakým způsobem by se mělo přistupovat k zaměstnávání příslušníků národnostních menšin. K dispozici bylo respondentům dáno pět možností, z nichž mohli volit opět pouze jednu. Na předmětnou otázku odpověděli všichni dotazovaní.

Tabulka č. 15 Myslí si respondenti, že je vhodné zaměstnávat příslušníky národnostních menšin?

<i>Myslíte si, že je vhodné zaměstnávat příslušníky národnostních menšin?</i>	<i>Ženy</i>	<i>Muži</i>	<i>Celkem</i>	<i>V procentech %</i>
<i>Ano</i>	3	3	6	5,56%
<i>Spíše ano</i>	17	11	28	25,92%
<i>Neumím posoudit</i>	26	9	35	32,41%
<i>Spíše ne</i>	22	6	28	25,92%
<i>Ne</i>	4	7	11	10,19%
<i>Celkem</i>	72	36	108	100%

Z celkového počtu uvedlo 32,41% respondentů, že „neumí posoudit“ zda je vhodné zaměstnávat příslušníky národnostních menšin. Shodně jedna čtvrtina českých občanů (25,92%) označila za svou odpověď „spíše ano“ a „spíše ne“. Za nevhodné považuje zaměstnávání dlouhodobě nebo trvale usídlených cizinců 11 dotazovaných, což činí 10,19% ze všech. Skromných 5,56% většinové populace si myslí, že je vhodné zaměstnávat příslušníky minorit.

Graf č. 10 Myslí si respondenti, že je vhodné zaměstnávat příslušníky národnostních menšin?

V tabulce č. 16 jsou zaznamenány výsledky dotazu, který zjišťoval, jaký mají respondenti vztah k vybraným národnostním menšinám na území ČR. Dotazovaným byl předložen seznam jednadvaceti národnostních minorit, které měli podle své náklonnosti hodnotit na sedmibodové škále, kde 1 označovala velkou sympatii a 7 znamenala velkou nesympatii. Bodová škála byla podrobněji popsána takto: 1 = klidně by se mohl stát mým životním partnerem, 2 = mohli bychom být přáteli, 3 = mohli bychom být spolupracovníky, 4 = mohli bychom být sousedy, 5 = mohli bychom být známými, 6 = byl bych rád, kdyby nebydleli v mém sousedství, 7 = byl bych rád, kdyby bydleli v jiné zemi. Otázku zodpovědělo všech 108 respondentů.

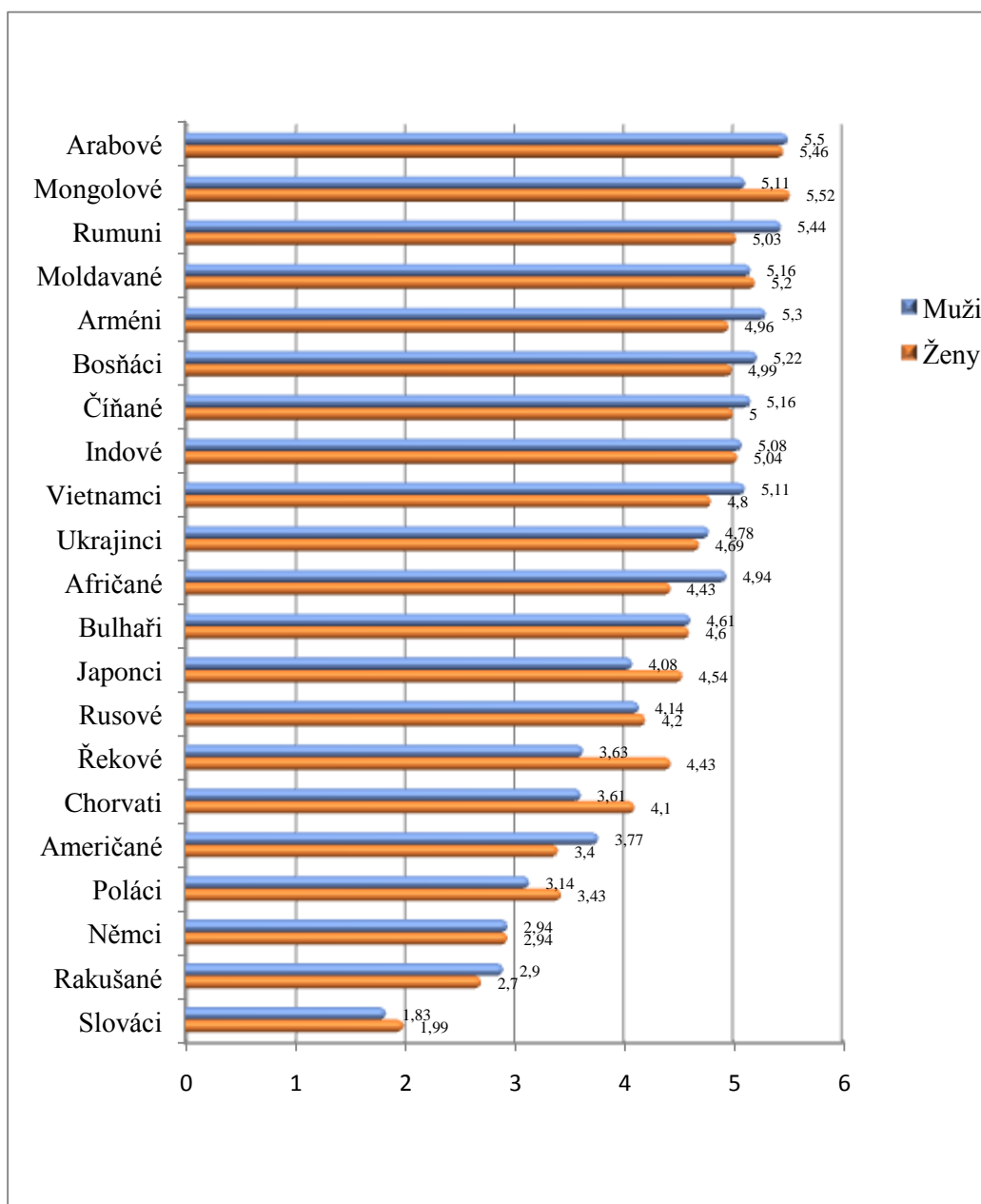
Tabulka č. 16 Jak by respondenti vycházeli s příslušníky národnostních menšin, případně etnických skupin žijících na území České republiky?

<i>Národnostní menšina</i>	<i>Ženy</i> ☹	<i>Muži</i> ☹	<i>Celkem</i> ☹
<i>Afričané</i>	4,43	4,94	4,68
<i>Američané</i>	3,4	3,77	3,58
<i>Arabové</i>	5,46	5,5	5,48
<i>Arméni</i>	4,96	5,3	5,13
<i>Bosňáci</i>	4,99	5,22	5,10
<i>Bulhaři</i>	4,6	4,61	4,605
<i>Číňané</i>	5	5,16	5,08
<i>Chorvati</i>	4,1	3,61	3,85
<i>Indové</i>	5,04	5,08	5,06
<i>Japonci</i>	4,54	4,08	4,31
<i>Moldavané</i>	5,2	5,16	5,18
<i>Mongolové</i>	5,52	5,11	5,31
<i>Němci</i>	2,94	2,94	2,94
<i>Poláci</i>	3,43	3,14	3,28
<i>Rakušané</i>	2,7	2,9	2,8
<i>Rusové</i>	4,2	4,14	4,17
<i>Rumuni</i>	5,03	5,44	5,23
<i>Řekové</i>	4,43	3,63	4,03
<i>Slováci</i>	1,99	1,83	1,91
<i>Ukrajinci</i>	4,69	4,78	4,73
<i>Vietnamci</i>	4,8	5,11	4,95

Respondentům jsou nejsympatičtější Slováci (vážený průměr 1,91). S výrazným odstupem nižší náklonnosti následují Rakušané (vážený průměr 2,8) a Němci (vážený průměr 2,94). Dotazovaní by si dokázali přestavit spolupráci s Poláky (vážený průměr 3,28), Američany (vážený průměr 3,58) a Chorvaty (vážený průměr 3,85). Za své sousedy si představitelé většinové populace dokážou představit Řeky (vážený průměr 4,03), Rusy (vážený průměr 4,17), Japonce (vážený průměr 4,31), méně pak Bulhary (vážený průměr 4,605), Afričany (vážený průměr 4,68), Ukrajince (vážený průměr 4,73). Méně sympatičtí jsou pro respondenty Vietnamci (vážený průměr 4,95). Nejméně přízně dotazovaní v dotazníkovém průzkumu vyjadřovali Indům (vážený průměr 5,06), Číňanům (vážený průměr 5,08), Bosňákům (vážený průměr 5,10), Arménům (vážený průměr 5,13), Moldavanům (vážený průměr 5,13), Rumunům (vážený průměr 5,23), Mongolům (vážený průměr 5,31) a Arabům (vážený průměr

5,48) u nichž se vážené průměry pohybovaly nad hranicí bodového hodnocení č. 5,0. Důvod, proč jsem tuto otázku respondentům položila, bylo zjistit, k jakým národnostním menšinám má česká veřejnost vřelejší vztah a ke komu naopak není nakloněna.

Graf č. 11 Jak by respondenti vycházeli s příslušníky národnostních menšin, popř. etnických skupin žijících na území ČR?

V tabulce č. 17 jsou vyhodnocena data, sdělující hlavní příčinu problému soužití většinové populace s národnostními menšinami. Respondentům bylo dáno osm předepsaných odpovědí, ze kterých mohli zvolit až tři varianty. Dotaz zodpovědělo 100% respondentů.

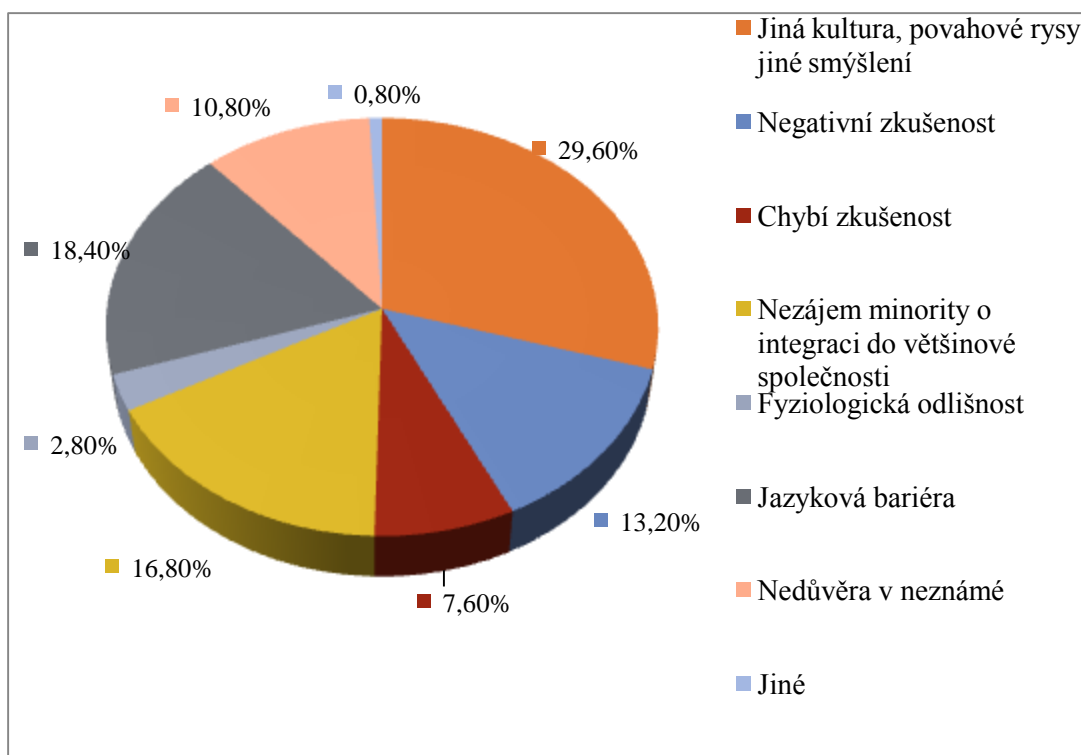
Tabulka č. 17 Co je podle respondentů hlavní příčinou problému soužití většinové společnosti s národnostními menšinami? (možnost označit až 3 varianty)

Co je příčinou problému soužití majority s minoritou?	Ženy	Muži	Celkem	V procentech %
<i>Jiná kultura, povahové rysy, jiné smýšlení</i>	52	22	74	29,6%
<i>Negativní zkušenost</i>	22	11	33	13,2%
<i>Chybí zkušenost</i>	14	5	19	7,6%
<i>Nezájem minority o integraci do většinové společnosti</i>	24	18	42	16,8%
<i>Fyziologická odlišnost</i>	4	3	7	2,8%
<i>Jazyková bariéra</i>	27	19	46	18,4%
<i>Nedůvěra v neznámé</i>	19	8	27	10,8%
<i>Jiné⁵⁷</i>	1	1	2	0,8%
<i>Celkem odpovědí</i>	163	87	250	100%

Nejvíce dotazovaných (29,6%) považuje za příčinu problému soužití majority s minoritou „jinou kulturu, povahové rysy, jiné smýšlení“. 46 osob, což představuje 18,4% z celkového počtu respondentů si myslí, že příčinou je „jazyková bariéra“. Odpověď „nezájem minority o integraci do většinové společnosti“ označilo 16,8% české veřejnosti. „Negativní zkušenost“ jako příčinu problému soužití majority s minoritou vidí 13,2% osob. 10,8% dotazovaných označilo odpověď „nedůvěra v neznámé“. Dle 7,6% respondentů vzniká problém, protože lidem „chybí zkušenosti“. Zanedbatelná 2,8% české veřejnosti se domnívá, že problém je ve „fyziologické odlišnosti“. Jednou ze stanovených možností byla nedefinovaná varianta „jiné“, kterou označilo 0,8% dotazovaných. K této odpovědi respondenti uvedli: „vlastní izolovanost minorit“ a „záleží na minoritě“. Vyhodnocením dotazu jsem chtěla zjistit, jaké jsou podle většinové populace příčiny problému v soužití většinové společnosti s menšinou.

⁵⁷ Jiné: vlastní izolovanost minorit, záleží na minoritě

Graf č. 12 Co je podle respondentů hlavní příčinou problému soužití většinové společnosti s národnostními menšinami?

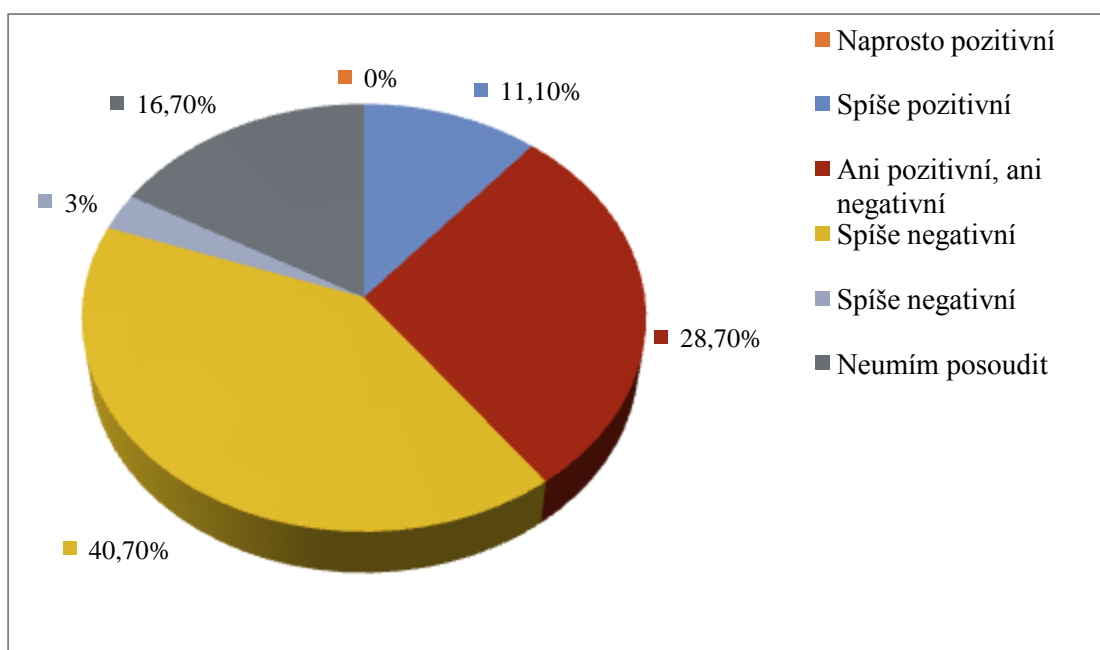
Tabulka č. 18 znázorňuje skutečnost, jak vnímají respondenti soužití většinové populace s menšinami v současné době. Bylo zformulováno šest variant odpovědí a stanoveno zvolení pouze jediné správné. Názor označilo všech 108 dotazovaných.

Tabulka č. 18 Jaké je podle respondentů soužití většinové společnosti s menšinami v současné době?

<i>Jaké je podle Vás soužití většinové společnosti s menšinami v současné době?</i>	<i>Ženy</i>	<i>Muži</i>	<i>Celkem</i>	<i>V procentech %</i>
<i>Naprostu pozitivní</i>	0	0	0	0
<i>Spíše pozitivní</i>	7	5	12	11,1%
<i>Ani pozitivní, ani negativní</i>	20	11	31	28,7%
<i>Spíše negativní</i>	32	12	44	40,7%
<i>Naprostu negativní</i>	1	2	3	2,8%
<i>Neumím posoudit</i>	12	6	18	16,7%
<i>Celkem</i>	72	36	108	100%

Celkově vnímá soužití většinové společnosti s menšinami v současné době jako „spíše negativní“ 44 respondentů, což se rovná 40,7% z celkového počtu dotazovaných. „Ani pozitivní, ani negativní“ soužití je jeví 28,7% českých občanů. Zajímavé je, že jako „naprosto pozitivní“ soužití nepovažuje nikdo. Odpověď „spíše pozitivní“ označilo 11,1% osob. Nepatrné procento 2,8% dotazovaných situací považuje za „naprosto negativní“. Celkem 18 osob, tj. 16,7% z celku aktuální stav „neumí posoudit“. Předmětná otázka měla za úkol zjistit, jaký je subjektivní pohled české veřejnosti na aktuální soužití většiny s příslušníky národnostních menšin.

Graf č. 13 Jaké je podle respondentů soužití většinové společnosti s menšinami v současné době?

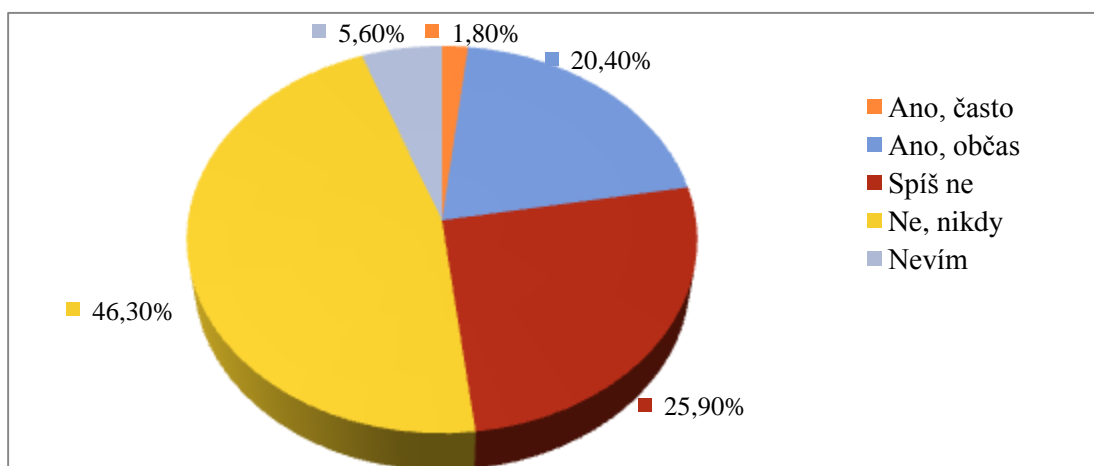
V tabulce č. 19 jsou zaznamenány osobní zkušenosti respondentů s diskriminačním jednáním vůči příslušníkům národnostních menšin. Z pěti předepsaných odpovědí mohla být volena právě jedna varianta.

Tabulka č. 19 Byli někdy respondenti svědky diskriminačního jednání vůči příslušníkům národnostních menšin?

<i>Byl/a jste někdy svědkem diskriminačního jednání vůči příslušníkovi národnostní menšiny?</i>	<i>Ženy</i>	<i>Muži</i>	<i>Celkem</i>	<i>V procentech %</i>
<i>Ano, často</i>	1	1	2	1,8%
<i>Ano, občas</i>	15	7	22	20,4%
<i>Spíše ne</i>	18	10	28	25,9%
<i>Ne, nikdy</i>	36	14	50	46,3%
<i>Nevím</i>	2	4	6	5,6%
<i>Celkem</i>	72	36	108	100%

Počet dotazovaných, kteří se „nikdy nesetkali“ s diskriminačním jednáním vůči příslušníkovi národnostní menšiny je téměř polovina z celkového počtu respondentů (46,3%). „Spíše ne“ uvedla jedna čtvrtina respondentů (25,9%). 20,4% české veřejnosti připustilo, že je občas svědkem znevýhodňujícího jednání vůči dlouhodobě nebo trvale usídleným cizincům. 6 respondentů, což představuje 5,6% z celkového počtu uvedlo, že „neví“ zda byli takového jednání svědky. 1,8% osob je svědkem časného diskriminačního chování proti příslušníkům národnostních minorit. Cílem tohoto dotazu bylo odhalit, zda se většinová populace setkává ve svém osobním životě s diskriminačním jednáním vůči příslušníkům národnostních menšin a pokud ano, jak často.

Graf č. 14 Byli někdy respondenti svědky diskriminačního jednání vůči příslušníkům národnostních menšin?

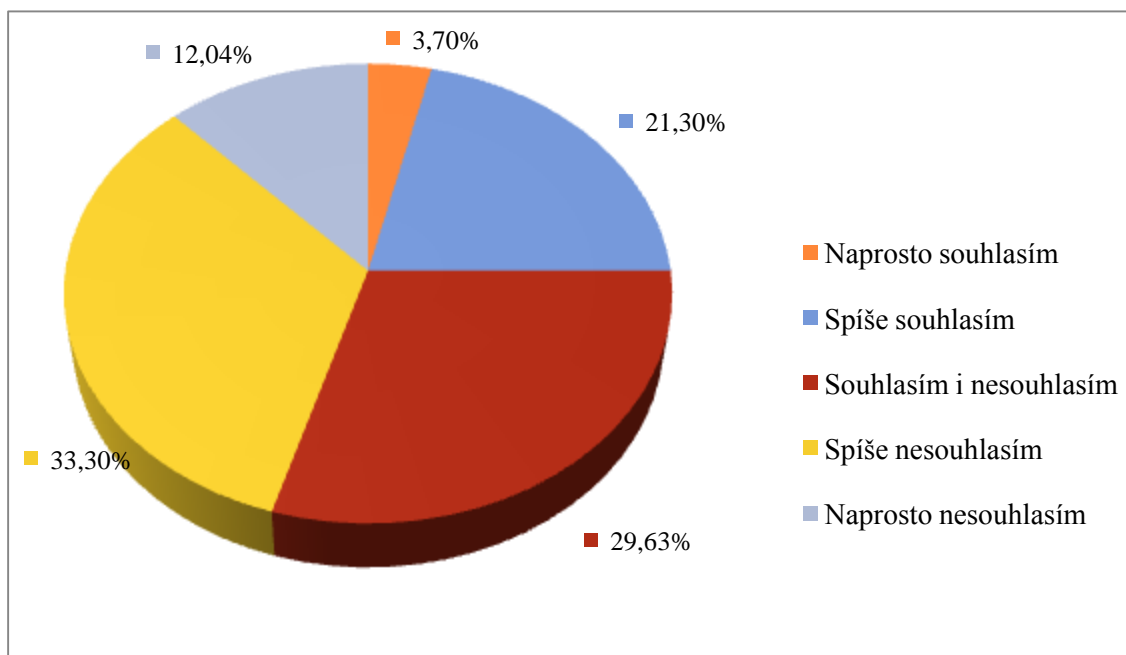
V tabulce č. 20 jsou uvedeny výsledky týkající se skutečnosti, zda dotazovaní souhlasí s tvrzením, že národnostní menšiny obohacují český národ a jsou České republice ku prospěchu. Respondentům bylo dáno pět možností odpovědí, z nichž volili pouze jednu variantu. Na uvedenou otázku odpovědělo všech 108 dotazovaných.

Tabulka č. 20 Souhlasí respondenti s tvrzením, že národnostní menšiny obohacují český národ a jsou ČR ku prospěchu?

<i>Souhlasíte s tvrzením, že národnostní menšiny obohacují český národ a jsou ČR ku prospěchu?</i>	<i>Ženy</i>	<i>Muži</i>	<i>Celkem</i>	<i>V procentech %</i>
<i>Naprosto souhlasím</i>	3	1	4	3,7%
<i>Spíše souhlasím</i>	15	8	23	21,3%
<i>Souhlasím i nesouhlasím</i>	20	12	32	29,63%
<i>Spíše nesouhlasím</i>	28	8	36	33,33%
<i>Naprosto nesouhlasím</i>	6	7	13	12,04%
<i>Celkem</i>	72	36	108	100%

S výrokem, že národnostní menšiny obohacují Český národ a jsou ČR ku prospěchu „souhlasí i nesouhlasí“ 32 respondentů, což je 29,63% ze všech. „Spíše souhlasí“ s tímto tvrzením 21,3% dotazovaných. Odpověď „naprosto souhlasím“ označily jen 4 osoby, což představuje 3,7% z celkového počtu. S tvrzením „spíše nesouhlasí“ 36 zúčastněných osob, tj. 33,33%. 12,04% respondentů je toho názoru, že dlouhodobě nebo trvale usídlení cizinci nejsou České republice ku prospěchu a rozhodně neobohacují český národ.

Graf č. 15 Souhlasí respondenti s tvrzením, že národnostní menšiny obohacují český národ a jsou ČR ku prospěchu?

Tabulka č. 21 znázorňuje, zda respondenti mají znalosti o kultuře a životě vybraných národnostních, případně etnických menšin žijících na území ČR. Dotazovaní měli prostřednictvím pětibodové škály označit, jaké mají informace o jednadvaceti vybraných národnostních menšinách, kde 1 znamenala velmi dobrou znalost kultury a 5 absolutní neznalost a nezáměr o kulturu dané národnostní menšiny. Bodová škála byla rozlišena následovně: 1 = znám velmi dobře jejich kulturu i mentalitu, 2 = spíše znám jejich kulturu a mentalitu, 3 = spíše neznám jejich kulturu a mentalitu, 4 = neznám vůbec jejich kulturu a mentalitu, 5 = nezajímá mě jejich kultura, ani to jak žijí. Dotazem se zabíralo 100% z celkového počtu 108 dotazovaných.

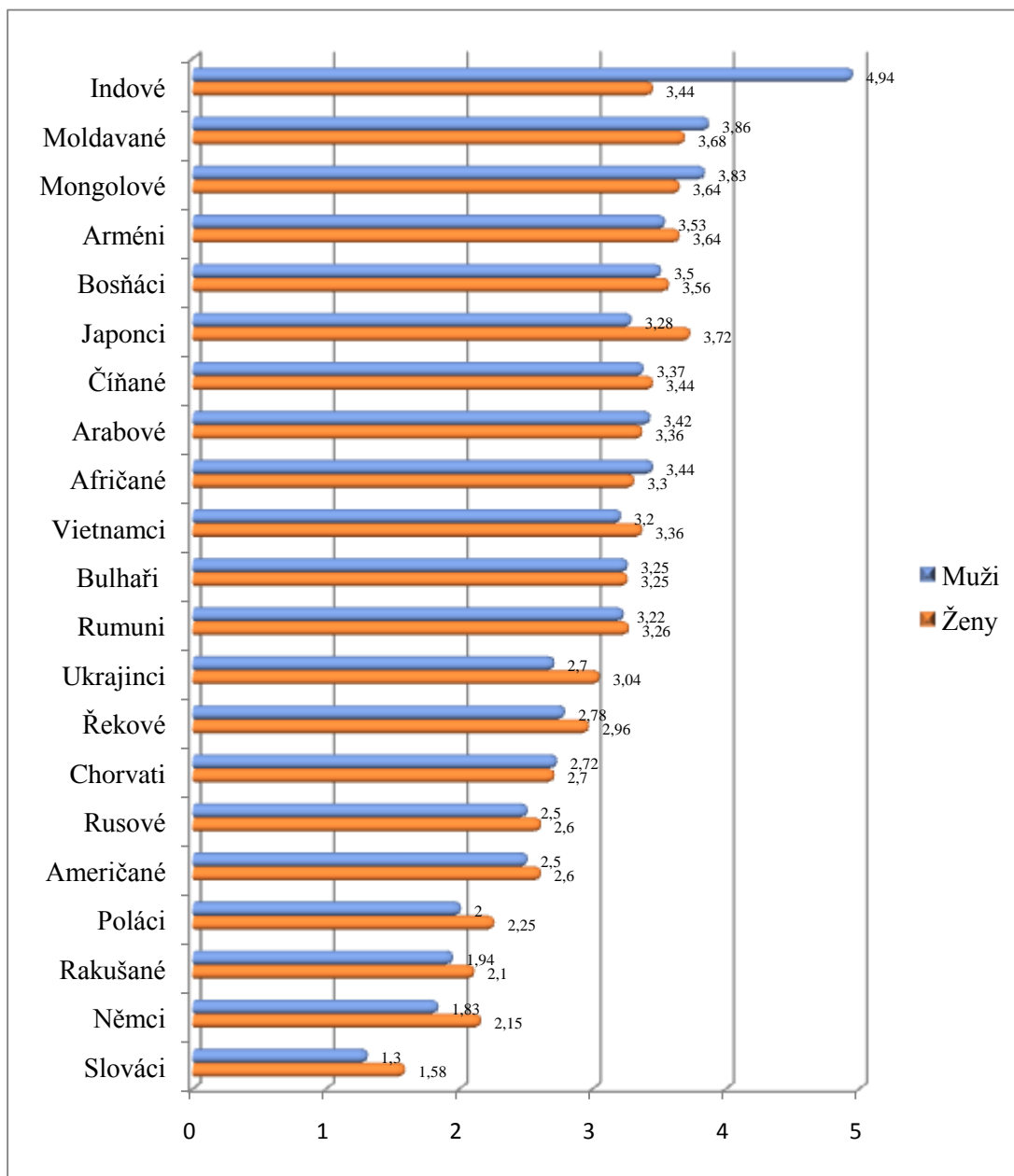
Tabulka č. 21 Jakou mají respondenti představu o kultuře a životě daných národnostních, příp. etnických skupin žijících na území ČR?

<i>Národnostní menšina</i>	<i>Ženy</i> ☹	<i>Muži</i> ☹	<i>Celkem</i> ☹
<i>Afričané</i>	3,3	3,44	3,37
<i>Američané</i>	2,6	2,5	2,55
<i>Arabové</i>	3,36	3,42	3,39
<i>Arméni</i>	3,64	3,53	3,59
<i>Bosňáci</i>	3,56	3,5	3,53
<i>Bulhaři</i>	3,25	3,25	3,25
<i>Číňané</i>	3,44	3,37	3,41
<i>Chorvati</i>	2,7	2,72	2,71
<i>Indové</i>	3,44	4,94	4,2
<i>Japonci</i>	3,72	3,28	3,5
<i>Moldavané</i>	3,68	3,86	3,77
<i>Mongolové</i>	3,64	3,83	3,74
<i>Němci</i>	2,15	1,83	1,99
<i>Poláci</i>	2,25	2	2,13
<i>Rakušané</i>	2,1	1,94	2,02
<i>Rusové</i>	2,6	2,5	2,55
<i>Rumuni</i>	3,26	3,22	3,24
<i>Řekové</i>	2,96	2,78	2,87
<i>Slováci</i>	1,58	1,3	1,44
<i>Ukrajinci</i>	3,04	2,7	2,87
<i>Vietnamci</i>	3,36	3,2	3,28

Nejlépe zná dle průzkumného vzorku česká veřejnost kulturu a mentalitu Slováků (vážený průměr 1,44) a Němců (vážený průměr 1,99). Následují Rakušané (vážený průměr 2,02), Poláci (vážený průměr 2,13), shodně Američani (vážený průměr 2,55) a Rusové (vážený průměr 2,55), následují Chorvati (vážený průměr 2,71) a opět shodně Řekové (vážený průměr 2,87) a Ukrajinci (vážený průměr 2,87). Dotazovaní spíše neznají kulturu a mentalitu Rumunů (vážený průměr 3,24), Bulharů (vážený průměr 3,25), Vietnamců (vážený průměr 3,28), Afričanů (vážený průměr 3,37), Arabů (vážený průměr 3,39), Číňanů (vážený průměr 3,41), Japonců (vážený průměr 3,5), Bosňáků (vážený průměr 3,53) a Arménů (vážený průměr 3,59). Neznalost kultury a mentality vidí většinová populace u Mongolů (vážený průměr 3,74) a Moldavanů (vážený průměr 3,74). Největší neznámou jsou pro dotazované Indové (vážený průměr 4,2), u kterých se překlenul vážený průměr nad hranici bodového hodnocení č. 4. Podstatou předmětného dotazu bylo zjistit, zda kvalita a rozsah informovanosti

o kultuře a mentalitě vybraných národnostních menšin souvisí s postoji většinové společnosti vůči dlouhodobě nebo trvale usídleným cizincům na území ČR.

Graf č. 16 Jakou mají respondenti představu o kultuře a životě daných národnostních, případně etnických skupin žijících na území ČR?

Doplňující otázka č. 21 se respondentů dotazovala, zda chtějí vyjádřit svůj názor na to, jak vnímá většinová společnost národnostní menšiny. K předemtné otázce se vyjádřilo 5 mužů a 5 žen. Názory dotazovaných jsou níže doslovně přepsány.

Muži:

Muž, 31-40 let, vzdělání střední s maturitou, řadový pracovník žijící na malém městě, který je spíše spokojen se svou životní úrovní uvedl: „Stále narůstající počet přistěhovalců a rozrůstání národnostních menšin vnímám jako problém. Myslím si, že velká část těchto cizinců zde žije pouze v kruhu své komunity a max. jim to vyhovuje. Nemají příliš zájem se přizpůsobit, nezřídka nemají potřebu ani se učit se český jazyk. Dále např. u arabů je získání statutu národnostní menšiny předem promyšlený plánovaný a cílený krok. Z toho plynou další výhody, nároky, atd. (školy, mešity).“

Muž, 51-60 let, vzdělání střední bez maturity, řadový pracovník žijící na vesnici, který je spíše spokojen se svou životní úrovní uvedl: „Využívají sociálních výhod: např. nepracují a důchody berou z celostátního průměrného výdělku. Mohli se už dávno přizpůsobit.“

Muž, 51-60 let, vzdělání střední s maturitou, řadový pracovník žijící na vesnici, který je spíše nespokojen se svou životní úrovní uvedl: „Příslušníci národnostních menšin by si měli uvědomit, že zde platí naše zákony, řád a zvyklosti a tyto ctít a dodržovat. Majorita by oproti tomu neměla přistupovat k přistěhovalcům s despektem, jako k podřadným bytostem.“

Muž, 31-40 let, vzdělání střední s maturitou, řadový pracovník žijící na vesnici, který je spíše nespokojen se svou životní úrovní uvedl: „Pokud se minorita alespoň elementárně nebude ochotna přizpůsobit majoritě, tak tady nikdy mít místo nebudou.“

Muž, 31-40 let, vzdělání střední s maturitou, řadový pracovník žijící na vesnici, který je spíše spokojen se svou životní úrovní uvedl: „Vzhledem k profesi mám spíše negativní vztah k menšinám, neboť při styku s nimi mám převážně negativní jednání a následky. Spousta z nich si neuvědomuje, že jsou v cizí zemi a že by se měli oni

přizpůsobit převážně nám a ne to vyžadovat po nás. Je to vše o lidech, samozřejmě i oni mají svou kulturu a mentalitu, kterou zase musíme respektovat také.“

Ženy:

Žena, 41-50 let, vzdělání střední s maturitou, řadová pracovnice žijící v malém městě, která je spíše nespokojena se svou životní úrovní uvedla: „Národnostní menšiny jsou celosvětový problém - nepřizpůsobení se společnosti, kde se menšina nachází, snaha o prosazení se – Arabové.“

Žena, 20-30 let, studentka žijící ve větším městě, která je spíše spokojena se svou životní úrovní uvedla: Co se týče vnímání minorit, je velice důležité uvést, o jakou konkrétní menšinu se jedná, podle toho lze očekávat postoj lidí. Bohužel celé české obyvatelstvo trpí nedostatkem informací o menšinách, z toho může vyplývat až xenofobní postoj a rasové útoky.“

Žena, 51-60 let, vzdělání střední bez maturity, invalidní důchodkyně žijící na vesnici, která je spíše spokojena se svou životní úrovní uvedla: „Vyhnat je tam, odkud přišli, aby nám nezabírali pracovní síly.“

Žena, 41-50 let, vzdělání střední s maturitou, řadová pracovnice žijící na vesnici, která je spíše spokojena se svou životní úrovní uvedla: „Více se zapojit do společenských aktivit a méně zneužívat náš sociální systém.“

Žena, 31-40 let, vzdělání střední bez maturity, řídicí pracovnice žijící na vesnici, která je spíše spokojena se svou životní úrovní uvedla: „Převládá strach většinové společnosti z menšin na pracovním trhu a tím pádem i snížení pracovního ohodnocení.“

Mínění respondentů jsou zaměřena vůči příslušníkům národnostních menšin spíše negativně. Některé úsudky situaci konstatují, jiné názory vyjadřují požadavky vůči příslušníkům národnostních menšin, které by vedly ke smírnějšímu soužití většiny s menšinou. Jedná se o subjektivní vyjádření postojů jednotlivců, které nehodnotí tuto problematiku v příliš pozitivním světle.

4.4 Interpretace zjištěného

Cílem praktické části předmětné bakalářské práce bylo prostřednictvím dotazníku shromáždit data týkající se sociální percepce národnostních menšin na území České republiky, tato data zpracovat a následně posoudit s předem definovanými domněnkami.

Hypotéza č. 1 - Minimálně 60% respondentů nebude ochotno akceptovat odlišný životní styl a zvyklosti příslušníků národnostních menšin a bude spíše preferovat maximální přizpůsobení menšiny většinové společnosti.

Stanovení předmětné hypotézy bylo inspirováno oficiálním průzkumem Centra pro výzkum veřejného mínění Sociologického ústavu AV ČR. Uvedený průzkum přinesl informace o tom, že 63% české veřejnosti požaduje maximální přizpůsobení příslušníků národnostních menšin českým životním zvyklostem. Celkem 32% občanů se vyjádřilo požadavek k částečnému přizpůsobení se českým podmínkám.⁵⁸

Zpracovaná data z mého dotazníkového šetření byla znázorněna v tabulce č. 10 a v grafu č. 5. Na základě zjištěných informací **nebyla stanovená hypotéza potvrzena**. Z celkového počtu požaduje 38,9% dotazovaných maximální přizpůsobení příslušníků národnostních menšin českým životním zvyklostem. Naprostá většina respondentů (60,2%) je toho názoru, že dlouhodobě nebo trvale usídlení cizinci by se měli částečně přizpůsobit našim zvyklostem a současně si zachovat i svoje tradice. V tomto směru mě výsledek příznivě překvapil, protože jsem nepředpokládala dostatek tolerance respondentů vůči příslušníkům minorit.

Hypotéza č. 2 Příslušníci národnostních menšin představují nebo spíše představují pro Českou republiku závažný problém z pohledu většiny respondentů.

Tato domněnka byla ověřována získáním dat, která byla zanesena do tabulky č. 13 a znázorněna v grafu č. 8. Vyhodnocením dotazu jsem zjistila, že téměř 43,5% osob „považuje“, nebo „spíše považuje“ příslušníky národnostních menšin za závažný problém pro Českou republiku. Asi 30,5% respondentů „nepovažuje“, nebo „spíše nepovažuje“ dlouhodobě nebo trvale usídlené cizince za závažný problém pro Českou

⁵⁸ Centrum pro výzkum veřejného mínění AV ČR, *Postoje české veřejnosti k cizincům – březen 2010*
http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/101026s_ov100406.pdf

republiku. Jedna čtvrtina dotazovaných neumí situaci posoudit. Mohu tedy **potvrdit platnost** hypotézy č. 2, neboť většina respondentů považuje nebo spíše považuje příslušníky národnostních menšin za závažný problém.

Hypotéza byla zformulována na základě podkladu z oficiálního průzkumu Centra pro výzkum veřejného mínění Sociologického ústavu AV ČR. Zde byla položena veřejnosti podobná otázka, kdy výsledkem bylo, že 60% respondentů považuje nově příchozí cizince za závažný problém pro Českou republiku, 31% dotázaných se domnívá, že ne a ostatní (9%) neví.⁵⁹

Hypotéza č. 3 Za spíše negativní považuje soužití většinové české společnosti s menšinami nejméně 30% dotázaných respondentů.

Otázka č. 17 dotazníku zjišťovala, jak respondenti vnímají aktuální soužití české populace s příslušníky národnostních menšin. Výsledná data zobrazená v tabulce č. 18 a grafu č. 13 sdělila, že z celkového počtu občanů jich 40,7% považuje multikulturní soužití za „spíše negativní“. Neutrální pozici, tj. „ani pozitivní, ani negativní“, hodnotí tuto situaci 28,7% dotazovaných.

Hypotéza č. 10 byla jednoznačně **potvrzena**, protože ve skupině respondentů u 40 % osob panuje názor, který aktuální soužití většinové společnosti s menšinami považuje za spíše negativní.

Hypotéza č. 4 Minimálně 20% dotazovaných bylo někdy svědkem diskriminačního jednání vůči příslušníkům národnostních menšin.

Je diskriminační chování vůči národnostním menšinám v českých podmínkách jevem na každodenním pořádku, nebo nikoliv a kolik občanů s ním má osobní zkušenost? To byly otázky, které jsem si kladla při formulování předmětné hypotézy. Výsledky odpovědí na otázku č. 18 dotazníku jsou znázorněny v tabulce č. 19 a grafu č. 14. Osobní zkušenost s diskriminací vůči příslušníkům národnostních menšin má 22% respondentů (počet % zahrnuje odpověď „ano, často“ a „ano, občas“). S diskriminací vůči minoritě se dle průzkumu „nesetkalo“ 46,3% dotázaných. Asi jedna čtvrtina spíše „nemá osobní zkušenost“ se znevýhodňováním dlouhodobě nebo trvale usídlených cizinců. Na základě těchto závěrů **je potvrzena** pravdivost hypotézy č. 4.

⁵⁹ Centrum pro výzkum veřejného mínění AV ČR, Postoje české veřejnosti k cizincům - březen 2010, http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/101026s_ov100406.pdf

Z mého šetření dále vyplynuly tyto skutečnosti. Většina respondentů se domnívá, že na území ČR žije v současné době „spíše hodně“ příslušníků národnostních menšin. Více než jedna čtvrtina dotazovaných je přesvědčena, že na území ČR je příslušníků národnostních menšin v současné době „hodně“. Tyto výsledné informace jsou srovnatelné s daty oficiálních průzkumů veřejného mínění Sociologického ústavu AV ČR, které v březnu roku 2010 a obdobně roku 2011 zjišťovaly postoje české veřejnosti na dlouhodobě či trvale usídlené cizince. Uvedené oficiální průzkumy v obou letech shodně ukázaly, že polovina dotázaných považuje aktuální počet příslušníků národnostních menšin na území České republiky „za přílišný“.

Dle dotazníkového šetření má téměř polovina dotázaných „pozitivní i negativní“ osobní zkušenost s příslušníky národnostních menšin. Překvapivé pro mě bylo zjištění, že relativně vysoké procento osob (téměř 17%) nemá žádnou osobní zkušenost s příslušníkem nějaké národnostní menšiny.

Dotázaní nejvíce charakterizovali příslušníky národnostních menšin jako podnikavé (19,5%), pracovité (14,6%) a přizpůsobivé (9%). Příznivý je fakt, že respondenti volili kladné vlastnosti. Hlavním důvodem pro dlouhodobé nebo trvalé usazování cizinců na území České republiky jsou dle 66% respondentů „lepší životní podmínky“. Z celkového počtu jedna čtvrtina dotazovaných se domnívá, že hlavním důvodem usazování jsou „pracovní příležitosti“.

Výsledná data zpracovaného dotazníku sdělila, že kladný postoj respondentů k zaměstnávání dlouhodobě nebo trvale usídlených cizinců na území ČR panuje u 31% dotázaných. Asi 32% osob neumí situaci posoudit a za nevhodné zaměstnávat příslušníky národnostních menšin považuje 36%. V březnu roku 2010 provedlo Centrum pro výzkum Sociologického ústavu AV ČR oficiální průzkum, který zjišťoval postoje české veřejnosti k zaměstnávání cizinců na území ČR. Obecný postoj respondentů k zaměstnávání cizinců dle tohoto průzkumu ukázal, že 55% občanů to považuje za správné a naopak 39% dotazovaných, to pokládá za nesprávné. Dle průzkumu veřejného mínění se „většina občanů kloní k názoru, že cizí pracovní síla ohrožuje současné zaměstnávání českých občanů a že zaměstnávání cizinců by se mělo omezit v oblastech s vysokou nezaměstnaností. Obdobně převažuje i mínění, že cizinci

by se měli zaměstnávat jen v profesích, o které čeští uchazeči nemají zájem.“⁶⁰ Výsledky mého dotazníku ukazují ve srovnání s daty oficiálního průzkumu menší podporu v zaměstnávání cizinců na území ČR.

Ve svém dotazníkovém šetření jsem se zabývala mírou sympatií respondentů k vybraným národnostem. Konečné výsledky ukázaly, že nejvíce sympatičtí jsou dotazovaným Slováci (vážený průměr 1,91), se znatelným odstupem následují Rakušané (vážený průměr 2,8) a Němci (vážený průměr 2,94). Z uvedeného je patrné, že Slováci jsou i po téměř 20- ti letech po rozdělení společné federace jednoznačně vnímáni jako Čechům nejbližší. Naopak nejméně byla přízeň respondenty vyjádřena Arabům (vážený průměr 5,48), Mongolům (vážený průměr 5,31) a Rumunům (vážený průměr 5,23). Dle oficiálních výzkumů Centra pro výzkum veřejného mínění Sociologického ústavu AV ČR nejsou Arabové dlouhodobě pozitivně vnímáni, kdy příčiny jsou viděny především v hrozbě případných teroristických útoků. Hodnocení Mongolů vychází nejspíše s jejich výrazně odlišné kultury a mentality. Negativní hodnocení Rumunů pro mě bylo překvapující. Dle mého názoru zásadní roli při hodnocení respondentů, měla síla stereotypů a předsudků vůči této národnostní menšině.

Hlavní příčina problému soužití většinové společnosti s menšinami je dle asi 30% dotazovaných spatřována v „jiné kultuře, povahových rysech a jiném smýšlení.“ Následuje „jazyková bariéra“, kterou zvolilo 18,4% respondentů.

Otázkou číslo 20 dotazníku jsem zjišťovala, jaké znalosti mají respondenti o určených národnostech. Nejlépe znají respondenti kulturu a životní zvyklosti Slováků (vážený průměr 1,44), následují Němci (vážený průměr 1,99), Rakušané (vážený průměr 2,02) a Poláci (vážený průměr 2,13). Tyto národnosti byly respondenty označeny za nejvíce sympatické. Lze tedy konstatovat, že informovanost o kultuře a životních zvyklostech dlouhodobě nebo trvale usídlených cizinců má vliv na postoj většinové společnosti. Samozřejmě nesmíme opomenout, že podstatou roli má i míra odlišnosti kultury a životních zvyklostí. Dle výsledků dotazníkového šetření respondenti vnímají jako nejvíce blízké příslušníky národnostních menšin, které jsou jim svou kulturou a mentalitou více podobné.

⁶⁰ Centrum pro výzkum veřejného mínění AV ČR, Postoje české veřejnosti k zaměstnávání cizinců - březen 2010, http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/101027s_ov100407.pdf,

Závěr

Bakalářská práce pojednává o sociálním vnímání národnostních menšin na území České republiky většinovou společností. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část byla zpracována na základě studia knižních publikací, zákonů, oficiálních sociologických průzkumů, internetových zdrojů a praktických znalostí. Jsou zde vymezeny základní pojmy, které s uvedenou problematikou souvisí a jsou důležité pro pochopení dalších souvislostí. Jedná se o pojmy: národnostní menšina, cizinec, etnikum, národ, národnost, sociální percepce a interkulturní komunikace. Zabývám se zde národnostními menšinami žijícími na území České republiky a problematikou integrace.

V rámci empirické části práce byl proveden kvantitativní průzkum prostřednictvím dotazníku. Na základě studia tohoto oboru jsem definovala 4. konkrétní hypotézy, které se týkají sociální kognice národnostních menšin většinovou společností. Pro následné ověření nebo vyvrácení platnosti hypotéz byl sestaven dotazník pro respondenty. Těmi byli čeští občané z oblasti Jihomoravského kraje ve věku od 20 let. Vyplněné dotazníky byly vyhodnoceny, výsledky zaneseny do tabulek a grafů a porovnány s vymezenými hypotézami.

Výsledná data potvrdila pravdivost tří hypotéz, jedna potvrzena nebyla. Nepotvrdila se hypotéza č. 1. „Minimálně 60% respondentů nebude ochotno akceptovat odlišný životní styl a zvyklosti příslušníků národnostních menšin a bude spíše preferovat maximální přizpůsobení menšiny většinové společnosti“, kdy se většina respondentů (60,2%) přiklonila k názoru, že dlouhodobě nebo trvale usídlení cizinci by se měli částečně přizpůsobit našim zvyklostem a současně si zachovat i svoje tradice. Domnívala jsem se, že dotazovaní nebudou dostatečně tolerantní vůči minoritám, a proto mě výsledek šetření mile překvapil.

Hypotéza č. 2 „Příslušníci národnostních menšin „představují“ nebo „spíše představují“ pro Českou republiku závažný problém z pohledu většiny respondentů“, byla potvrzena. 43,5%, respondentů vyjádřilo souhlas s tvrzením, že dlouhodobě nebo trvale usídlení cizinci znamenají pro ČR závažný problém.

Potvrzena byla taktéž hypotéza č. 3 „Za spíše negativní považuje soužití většinové české společnosti s menšinami nejméně 30% dotázaných respondentů.“ Vzájemnou koexistenci většinové a menšinové populace hodnotí 40,7% respondentů za „spíše negativní“.

Hypotéza č. 4 „Minimálně 20% dotazovaných bylo někdy svědkem diskriminačního jednání vůči příslušníkům národnostních menšin“, byla taktéž potvrzena. Z celkového počtu 108 respondentů se 22% osobně setkalo s diskriminačním jednáním vůči příslušníkům národnostních menšin.

Ve své bakalářské práci jsem jednu kapitolu věnovala integraci jako atributu bezproblémového soužití. Myslím si, že integrační politika České republiky má nastaveny správné cíle. Teorie je důležitá, ovšem neméně podstatná je i samotná praxe, tj. reálné soužití české společnosti s „odlišnými“ dlouhodobě nebo trvale usídlenými cizinci. Smýšlení občanů České republiky není dle provedeného kvantitativního průzkumného šetření dostatečně tolerantní a má stále spíše nepříznivý pohled na minority žijící na území České republiky. Z tohoto hlediska považuji za podstatný úkol vést občany k toleranci a snášenlivosti a bojovat proti všem formám rasismu a xenofobie. Postoje konkrétních jedinců lze formovat prostřednictvím multikulturní výchovy, ale také mediální výchovou, jejíž přístup si klade za cíl naučit jedince správně zpracovávat informace z médií, které tak zásadně ovlivňují úsudky lidí. Důležité postavení shledávám v sociální pedagogice jako vědním oboru, prostřednictvím kterého lze využít znalostí z oblasti sociologie, pedagogiky i právních věd a přispět tak k poklidnějšímu soužití v dnes již „multikulturní společnosti“.

Předmětná práce byla zpracována z důvodu mého osobního zájmu o zjištění postoje většinové populace vůči menšinám. Protože bylo dotazníkové šetření provedeno pouze na lokální úrovni, taktéž počet respondentů neodpovídal dostatečně reprezentativnímu vzorku české většinové populace, nemohu výsledky považovat za obecně závazné. Přesto se domnívám, že by teoretická východiska a praktické výsledky mé práce mohly posloužit jako inspirace pro odborné publikace, případně může napomoci k lepší orientaci na pracovištích státní správy.

Resumé

Bakalářská práce se skládá ze čtyř kapitol, které pojednávají o postoji většinové společnosti vůči příslušníkům národnostních menšin žijících na území České republiky. První až třetí kapitola tvoří teoretickou část práce, obsahem čtvrté kapitoly je kvantitativní průzkumné šetření realizované prostřednictvím dotazníku.

První kapitola vymezuje základní pojmy, které se týkají problematiky sociálního vnímání národnostních menšin žijících na území České republiky. Jedná se o pojmy: národnostní menšina, cizinec, etnikum, národ, národnost, sociální percepce, interkulturní komunikace.

Druhá kapitola je věnována národnostním menšinám žijícím na území České republiky. Je zde nastíněna národnostní otázka z historického pohledu, hodnocena aktuální situace národnostních menšin v ČR, charakterizovány vybrané národnostní menšiny usídlené na území ČR a popsána Česká republika jako multikulturní společnost.

Třetí kapitola charakterizuje integraci jako atribut bezproblémového soužití, zaobírá se otázkou soužití většinové společnosti s menšinou, integrační politikou, interpersonálními vztahy a příčinami konfliktů a multikulturní výchovou, jenž má vést k poklidnému soužití.

Čtvrtá kapitola zahrnuje empirickou část práce, ve které byly zkoumány hypotézy, týkající se sociálního vnímání národnostních menšin většinovou společností. Studium předmětné problematiky bylo inspirací pro definování hypotéz, které byly na základě výsledků dotazníkového průzkumného šetření následně vyhodnoceny.

Anotace

Vítězslava Dobrovolná. Sociální percepcce národnostních menšin na území ČR.

Bakalářská práce. Brno: Institut mezioborových studií, 2011, s. 79

Bakalářská práce se zabývá sociální kognicí národnostních menšin většinovou společností. Cílem bakalářské práce je nastínit složitost zkoumání interkulturních vztahů, dále teoreticky zmapovat názory většinové společnosti týkající se příslušníků národnostních menšin žijících na území České republiky, přičemž těmito příslušníky jsou v rámci předmětné práce myšleni dlouhodobě nebo trvale usídlení cizinci.

Práce je rozdělena na teoretickou část, ve které je uvedena problematika popsána, a na praktickou část. V rámci empirické části byly zkoumány vymezené hypotézy a na základě výsledků dotazníkového šetření byly vyhodnoceny.

Klíčová slova: národnostní menšina, cizinec, etnikum, národ, národnost, sociální percepcce, sociální kognice, interkulturní komunikace, diskriminace, předsudky, stereotypy, integrace, multikulturní společnost.

Annotation

Vítězslava Dobrovolná. Social perceptions of minorities in the Czech Republic.

Bachelor thesis. Brno: Institut mezioborových studií, 2011, s. 79

This thesis deals with the social cognition of the minorities in the Czech Republic and is addressed to local majority. The aim of this work is to outline the complexity of the study of intercultural relations; moreover the work theoretically focuses on the views and opinions of the majority concerning the members of national minorities living in the Czech Republic. The evaluative group are thus the inhabitants attaining or have attained long term or permanent residence in the Czech Republic.

The thesis is divided into a theoretical part, which describes the particular issue, and a practical part. In the empirical part the defined hypotheses were investigated and were closely evaluated on the basis of the questionnaire results.

Keywords: minority group, foreigner, ethnic group, nation, nationality, social perception, social cognition, intercultural communication, discrimination, prejudice, stereotypes, integration, multicultural society.

Seznam použité literatury a pramenů

Právní předpisy

1. Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod, <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>, ověřeno dne 19.4.2011.
2. Zákon č. 198/2009 Sb. o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů, „Antidiskriminační zákon“ <http://www.ochrance.cz/diskriminace/antidiskriminacni-zakon>, ověřeno dne 19.4.2011.
3. Zákon č. 271/2001 Sb. o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, „Menšinový zákon“.
4. Zákon č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů.
5. Všeobecná deklarace lidských práv, <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf>, ověřeno dne 19.4.2011.

Knižní publikace

6. BUDILOVÁ, L., HIRT T. a kol. *Policista v multikulturním prostředí*, Informační manuál pro policii ČR, Praha 2005, ISBN: 80-903510-1-8, 100 s.
7. DISMAN, M., *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2009, ISBN: 978-80-246-0139-7, 372 s.
8. GOŇCOVÁ, M., (ed). sborník. *Evropa 21. století: Rozmanitost a soudržnost*, vyd 1. Brno: Masarykova univerzita, Centrum pro evropská studia, 2008, 356 s. ISBN: 978-80-210-4766-2.
9. KOHOUTEK, R., *Sociální psychologie*. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2004, 215 s.
10. PETRÁŠ, R., PETRŮV, H., SCHEU, H. Ch., *Menšiny a právo v České republice*, vyd. 1. Praha: Auditorium, 2009, 507 s. ISBN: 978-80-87284-00-1.
11. PRŮCHA, J., *Interkulturní psychologie*, vyd 3, Praha: Portál, 2010, 224 s., ISBN: 978-80-7367-709-1.
12. ŘEHOŘ, A.. *Metodické pokyny pro zpracování bakalářské a diplomové práce*, Institut mezioborových studií Brno, 2008, 47 s.
13. ŠIŠKOVÁ, T., (ed.). sborník. *Menšiny a migranti v České republice*, vyd. 1. Praha : Portál, 2001, 188 s., ISBN: 80-7178-648-9.
14. ŠIŠKOVÁ, T., (ed.). sborník. *Výchova k toleranci a proti rasismu*, vyd 2.. Praha: Portál, 2008, 280 s. ISBN: 978-80-7367-182-2.
15. VÍZDAL, F., DOŇKOVÁ O. a kol. *Sociální psychologie 1.*, Institut mezioborových studií Brno, 2009, 106 s.

Výzkumy

16. Centrum pro výzkum veřejného mínění AV ČR, *Vztah Čechů k národnostním skupinám žijícím na území ČR*, 2010, http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/101041s_ov100604b.pdf, ověřeno dne 19.4.2011.
17. Centrum pro výzkum veřejného mínění AV ČR, *Postoje české veřejnosti k zaměstnávání cizinců - březen 2010*, http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/101027s_ov100407.pdf, ověřeno dne 19.4.2011.
18. Centrum pro výzkum veřejného mínění AV ČR, *Postoje české veřejnosti k cizincům - březen 2010*, http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/101026s_ov100406.pdf, ověřeno dne 19.4.2011.
19. Centrum pro výzkum veřejného mínění AV ČR, *Vztah Čechů k vybraným národnostem – prosinec 2009*, http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100995s_ov100118.pdf, ověřeno dne 19.4.2011.
20. Centrum pro výzkum veřejného mínění AV ČR, *Postoje české veřejnosti k cizincům – březen 2011*, http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/101136s_ov110419.pdf, ověřeno dne 19.4.2011.

Internetové zdroje

21. *Azyl, migrace a integrace*, <http://www.mvcr.cz/clanek/integrace.aspx>, ověřeno dne 19.04.2011.
22. BÍLEK, P. DUFKOVÁ, I. UHL, P. ZLÁMAL, J., *Policie v multikulturní společnosti*, 2003, <http://www.skolamv.cz/publikace/multikul.doc>, ověřeno dne 19.4.2011.
23. *Bruner, J. S.*, http://cs.wikipedia.org/wiki/Jerome_Bruner, ověřeno dne 19.4.2011.
24. *Centra na podporu integrace cizinců*, <http://www.integracnicentra.cz/default.aspx>, ověřeno dne 19.4.2011.
25. *CzechKid: Stereotypy a předsudky* - <http://www.czechkid.cz/si1230.html>, ověřeno dne 19.4.2011.
26. *CzechKid: Multikulturní výchova* - <http://www.czechkid.cz/si1390.html>, ověřeno dne 19.4.2011.
27. Český statistický úřad, http://www.czso.cz/cz/cr_1989_ts/0102.pdf, [http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/100046B453/\\$File/c01t03.pdf](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/100046B453/$File/c01t03.pdf), ověřeno dne 19.4.2011.
28. *Evropský fond pro integraci státních příslušníků třetích zemí*, <http://www.mvcr.cz/clanek/evropsky-fond-pro-integraci-statnich-prislusniku-tretich-zemi.aspx>, ověřeno dne 19.4.2011.
29. *Chalupný Emanuel*, http://cs.wikipedia.org/wiki/Emanuel_Chalupný, ověřeno dne 19.4.2011.

30. *Integrace*, <http://www.mvcr.cz/clanek/integrace.aspx>, ověřeno dne 19.4.2011.
31. KEPRTOVÁ, J., *Práce s konfliktem*,
http://www.varianty.cz/download/pdf/texts_29.pdf, ověřeno dne 19.4.2011.
32. *Maslowova pyramida potřeb, Abraham Harold Maslow*,
http://cs.wikipedia.org/wiki/Abraham_Maslow, ověřeno dne 19.4.2011.
33. Moravcová, M., *Postavení národnostních menšin*, ověřeno dne 19.4.2011.
www.fhs.cuni.cz/kos/kos_soubory/moravcova_o_postaveni_narodnostnich_mensin.doc
34. *Migrace online.cz*, <http://migraceonline.cz/>, ověřeno dne 19.4.2011.
35. *Multi-kulti*, <http://www.multikulturazlin.cz/l.php?id=6>, ověřeno dne 19.4.2011.
36. *Multikultura.cz*, <http://www.multikultura.cz/>, ověřeno dne 19.4.2011.
37. *Pilotní studie*, http://cs.wikipedia.org/wiki/Pilotn%C3%AD_studie, ověřeno dne 19.4.2011.
38. *Ruská národnostní menšina*, <http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=16155>,
ověřeno dne 19.4.2011.
39. Švingalová, D. *Multikulturní výchova, etnikum, národ*, ověřeno dne 19.4.2011,
<http://www.multikultura.cz/multikulturni-vychova/vychozi-pojmy/multikulturni-vychova/>
<http://www.multikultura.cz/multikulturni-vychova/vychozi-pojmy/etnikum/>
<http://www.multikultura.cz/multikulturni-vychova/vychozi-pojmy/narod/>
40. *Ukrajinci.cz*, <http://www.ukrajinci.cz/>, ověřeno dne 19.4.2011.
41. *Veřejný ochránce práv-Ombudsman*, <http://www.ochrance.cz/diskriminace/co-je-co-neni-diskriminace/>, ověřeno dne 19.4.2011.
42. *Zážitková pedagogika*, ověřeno dne 19.4.2011,
http://cs.wikipedia.org/wiki/Z%C3%A1%C5%BEditkov%C3%A1_pedagogika
43. Zpráva o realizaci Koncepce integrace cizinců v roce 2009 a návrh dalšího postupu,
http://www.cizinci.cz/files/clanky/611/KIC_2009_Finalni_verze_23032010.pdf,
ověřeno dne 19.4.2011.

Přílohy

1. Dotazník pro respondenty zaměřený na problematiku vnímání národnostních menšin většinovou společností.

Příloha č. 1

Vzorový dotazník bakalářské práce s názvem „Sociální percepce národnostních menšin na území České republiky“

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Institut mezioborových studií Brno

DOTAZNÍK

Vážená paní, vážený pane,

studuji poslední rok bakalářský studijní program, obor Sociální pedagogika na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně, Fakultě humanitních studií, Institutu mezioborových studií v Brně. Moje bakalářská práce je zaměřená na otázky vnímání problematiky národnostních menšin většinovou společností, (*netýká se krátkodobě žijících cizinců na území ČR a Romské populace*). Národnostní menšinou/minoritou je zde myšleno obyvatelstvo, které se od většinové společnosti liší svými etnickými, kulturními a jazykovými znaky a projevuje vůli být považováno za národnostní menšinu, kdy důvodem je uchování a rozvíjení vlastní identity, kulturních tradic a mateřského jazyka. Příslušníci národnostních menšin mají trvalejší a pevnější vztah k české společnosti a mohou být i občany České republiky.

Prosím Vás o laskavé vyplnění dotazníku, který je součástí průzkumného šetření. Dotazník je anonymní a jeho výsledky budou využity pouze pro potřeby mé bakalářské práce.

Při vyplňování dotazníku se řiďte, prosím, tímto jednoduchým postupem: **Pozorně si přečtěte a označte znakem „X“ Vámi zvolenou variantu vedle nabízené odpovědi.**

Velmi si vážím času, který věnujete vyplnění mého dotazníku. Děkuji za ochotu.

Vítězslava Dobrovolná

1) Jaké je Vaše pohlaví?

muž

žena

2) Kolik je Vám let?

20 - 30

41 - 50

61 a více

31 - 40

51 - 60

3) Jaké je Vaše dosažené vzdělání?

Základní

Vyšší odborné

Střední bez maturity

Vysokoškolské

Střední s maturitou

4) Na jaké pozici v současné době pracujete?

řadový pracovník/pracovnice

řídicí pracovník/pracovnice

jiné - prosím stručně vypsát:

5) Vaše bydliště se nachází

- ve větším městě
- v malém městě
- na vesnici

6) Jste celkově spokojen/a se svou životní úrovní?

- velmi spokojen/a
- spíše spokojen/a
- spíše nespokojen/a
- velmi nespokojen/a

7) Žijí v místě Vašeho bydliště příslušníci národnostních menšin ?

- ano
- ne
- nevím

8) Myslíte si, že v České republice žije v současné době příslušníků národnostních menšin?

- hodně
- spíše hodně
- spíše málo
- málo
- nevím

9) Příslušníci národnostních menšin žijící na území ČR by se měli

- maximálně přizpůsobit našim životním zvyklostem
- částečně přizpůsobit našim zvyklostem a zachovat si i svoje tradice
- měli by žít podle svých národnostních zvyků a tradic

10) Vaše osobní zkušenost s příslušníky národnostních menšin na území ČR je:

- velmi pozitivní
- zčásti pozitivní
- pozitivní i negativní
- zčásti negativní
- velmi negativní
- nemám osobní zkušenost s cizincem/ci

11) Jací jsou podle Vás příslušníci minorit žijící na území České republiky? (vyberte 3 vlastnosti)

- Přátelští
- Pracovití,
- Podnikaví,
- Skromní
- Přizpůsobiví
- Neústupní
- Ohleduplní
- Průbojní
- Ctižádnostiví
- Samotářští
- Lhostejní
- Arogantní
- Agresivní
- Sobečtí
- Výbušní
- Jiné (uveďte)

12) Myslíte si, že příslušníci národnostních menšin představují pro Českou republiku závažný problém?

- ano
- spíše ano
- neumím posoudit
- spíše ne
- ne

13) Co je podle Vašeho názoru hlavním důvodem usazování příslušníků národnostních menšin na území ČR?

☐ Pracovní příležitosti	☐ Lepší životní podmínky
☐ Rodinné důvody	☐ Jiné(uveďte).....
☐ Studium	

14) Myslíte si, že je vhodné zaměstnávat příslušníky národnostních menšin v ČR?

☐ ano	☐ neumím posoudit	☐ ne
☐ spíše ano	☐ spíše ne	

15) Jak byste vycházeli s příslušníky následujících národnostních, případně etnických skupin žijících na území ČR? Zakroužkujte příslušný stupeň označený číslem na škále od 1 až po 7, kde znamená:

- 1 = klidně by se mohl stát mým životním partnerem,
- 2 = mohli bychom být přáteli,
- 3 = mohli bychom být spolupracovníky,
- 4 = mohli bychom být sousedy,
- 5 = mohli by být mými známými,
- 6 = byl bych rád, kdyby nebydleli v mém sousedství,
- 7 = byl bych rád, kdyby bydleli v jiné zemi).

Afričané	1	2	3	4	5	6	7
Američané	1	2	3	4	5	6	7
Arabi	1	2	3	4	5	6	7
Arméni	1	2	3	4	5	6	7
Bosňáci	1	2	3	4	5	6	7
Bulhaři	1	2	3	4	5	6	7
Číňané	1	2	3	4	5	6	7
Chorvati	1	2	3	4	5	6	7
Indové	1	2	3	4	5	6	7
Japonci	1	2	3	4	5	6	7
Moldavané	1	2	3	4	5	6	7

Mongolové	1	2	3	4	5	6	7
Němci	1	2	3	4	5	6	7
Poláci	1	2	3	4	5	6	7
Rakušané	1	2	3	4	5	6	7
Rusové	1	2	3	4	5	6	7
Rumuni	1	2	3	4	5	6	7
Řekové	1	2	3	4	5	6	7
Slováci	1	2	3	4	5	6	7
Ukrajinci	1	2	3	4	5	6	7
Vietnamci	1	2	3	4	5	6	7

16. Co je podle Vás hlavní příčinou problému soužití majority (většinové společnosti) s minoritou (menšinami)? (označte max. 3 varianty)

☐ Jiná kultura, povahové rysy, jiné smýšlení	☐ Fyziologická odlišnost
☐ Negativní zkušenost	☐ Jazyková bariéra
☐ Chybí zkušenost jednání s cizinci	☐ Nedůvěra v neznámé
☐ Nezájem minority o integraci do většinové společnosti	☐ Jiné(uveďte).....

17. Jaké je podle Vás v současné době soužití většinové společnosti s menšinami?

☐ naprosto pozitivní	☐ ani pozitivní, ani negativní
☐ spíše pozitivní	☐ naprosto negativní
☐ spíše negativní	☐ nevím posoudit

18. Byl(a) jste někdy svědkem diskriminačního jednání vůči příslušníkům národnostních menšin?

☐ ano, často	☐ ne, nikdy
☐ ano, občas	☐ nevím
☐ spíše ne	

19. Souhlasíte s tvrzením, že národnostní menšiny obohacují český národ a jsou České republice ku prospěchu?

☐ naprosto souhlasím	☐ spíše nesouhlasím
☐ spíše souhlasím	☐ naprosto nesouhlasím
☐ souhlasím i nesouhlasím	

20. Jaká je Vaše představa o kultuře a životě následujících národnostních, případně etnických skupin žijících na území ČR? Zakroužkujte příslušný stupeň označený číslem na škále od 1 až po 5, kde znamená:

- 1 = znám velmi dobře jejich kulturu i mentalitu,
- 2 = spíše znám jejich kulturu i mentalitu
- 3 = spíše neznám jejich kulturu a mentalitu
- 4 = neznám vůbec jejich kulturu a mentalitu
- 5 = nezajímá mě jejich kultura, ani to jak žijí

Afričané	1	2	3	4	5
Američané	1	2	3	4	5
Arabi	1	2	3	4	5
Arméni	1	2	3	4	5
Bosňáci	1	2	3	4	5
Bulhaři	1	2	3	4	5
Číňané	1	2	3	4	5
Chorvati	1	2	3	4	5
Indové	1	2	3	4	5
Japonci	1	2	3	4	5
Moldavané	1	2	3	4	5

Mongolové	1	2	3	4	5
Němci	1	2	3	4	5
Poláci	1	2	3	4	5
Rakušané	1	2	3	4	5
Rusové	1	2	3	4	5
Rumuni	1	2	3	4	5
Řekové	1	2	3	4	5
Slováci	1	2	3	4	5
Ukrajinci	1	2	3	4	5
Vietnamci	1	2	3	4	5

21. Chtěl/a byste k tématu vnímání národnostních menšin majoritní společností něco doplnit?

.....

.....

.....

.....

.....